

UN DEURE DE SINCERITAT

Presa de posició

Ho hauríem dit abans si no hagués pogut semblar que la nostra crítica era una veu discordant i inoportuna entre el clam popular i el sentiment de tots els ciutadans que volien la llibertat dels empresonats i la restauració de les lleis de la nostra autonomia. Una crítica freda davant la gran vibració humana, plena de pietat pels perseguits, hauria significat contrariar inútilment i sen-

tació dels principis a les realitats de la vida pública.

Defensem aquesta necessitat d'evolució, pensant sobretot que hi ha qui sembla interessat a mantenir el contrari. Durant la setmana que ha seguit a les eleccions, hem pogut observar prou coses en el camp de la política popular, perquè ens posem en guàrdia contra determinats temperaments capa-

Els Dijous — Blancs

L'alegria com a espectacle, entre els intel·lectuals catalans, es pot dir que culminà en la pleiade dels Soler Rovirosa, Rossinyol, Pellicer, Vilumara, Romeu, Utrillo i alguns altres. Ho feren tan fort, que tots els intents posteriors resultaven pallids.

D'aquests intents celats, fou la participació de l'anomenada Escola Mediterrània al Carnaval de Sitges, l'any 1913, apogeu del noucentisme. Diego Ruiz i Enrique Dieste, autor i editor respectivament de Blanco Refugio i que, a desgrat de no ésser coterranis, vertebren aquell grup, vestiren el fardo autèntic i es diu que arribaren a engrascar a fer el mateix el pintor Joaquim Sunyer, l'Eugeni d'Ors, En Trinitat Catusís i En Miquel Martínez, inquiet esperit suberec. La competència entre els dos bàndols locals oferia veritables característiques de lluita estrèna, i l'Escola Mediterrània s'enrolà, naturalment, a la comparsa del Retiro, que era la patrocinada pel setmanari El Eco, en les columnes del qual apareixien treballs de Xeniús, Josep Maria Junoy, Joaquim Borralleras i el valedor de la República de San Marino (mesa democràcia de 11.000 habitants que Bonaparte respectava i por encima de la qual ha pasat, sin aplastarla, el carro de triomfo de la Unidad Italiana).

La comparsa afavorida per la cooperació personal dels intel·lectuals de l'Escola Mediterrània assolí un gran triomf, amb un escriu de cinquanta parelles d'munt la del Prado. Durant la passada, llençaven, barrejades amb el confeti, unes tires impreses en negretes que deien «Visca el Noucentisme!», «Visca l'Escola Mediterrània!» enmig de l'astorament general dels vilanencs. De tornada al local de la societat recreativa preferida, es menjà la típica carn amb pèsols i es destaparen tres o quatre caixes de malvasia i xampany. Els del Prado experimentaren una gran indignació i començaren a esguardar amb recel la Mediterrània, al punt que, el diumenge següent, acusaren els intel·lectuals del Baluard estant, de voler convertir el Mare Nostrum en una bassa rural. Venturosament, tot s'arranjà i Diego Ruiz, disposat a la reparació absoluta, trameté al Baluard un article intitulat Un palau a Higiea on es feia l'Elogi de l'Hospital de la vila, construït i regentat per elements del catalanès i oficial.

Ningú no s'imaginaria donc Carles Ribó o López-Picó coberts amb un llençol i saltant pels carrers al so d'una xaranga, perquè potser deuen creure amb Bossuet que l'ànima captivada pels plaers esdevé l'enemiga de la raó. Però heus ací que el dimoni ha temptat, aquests darrers dies, Francesc Pujols mitjançant la trama d'una invitació al ball de disfresses de la Casa del Penedès. L'il·lustre fillof, sempre atent i polít, ha contestat així:

«He tingut l'alt plaer de rebre la invitació per al ball de disfresses, avalorada per la signatura de «Tots». Ja pòdeu pensar com agraeixo la distinció. Però ja ja més de quatre mesos que tinc un constipat de nas i gola, que no podent-se guarir de cap manera, s'ha determinat, amb molt bon acord, a donar-me febre. Passo mals dies amb temperatura i això m'impossibilita d'acceptar la vostra cordial i generosa invitació. Dominat pels microbis, em queda el recurs de riure dels que creuen que nosaltres, els homes, formem un estat d'èssers a part en l'escala orgànica de la vida. Oblidem que un senyall constipat és una prova de la simbiosi que formem amb tots plegats. Els uns ens devorem als altres, esperant l'hora de la mort, els per anar pujant de grau en l'escalafó de l'estat universal i nosaltres per esdevenir àngels, com jo demostro en la Hiparxiologia. Perdoneu la propaganda i etc.»

Un dels pocs intel·lectuals disposat a reprendre la tradició carnavalesca, està malalt. Cal desitjar-li un ràpid i total restabliment.

IGNASI ARMENGOU

MIRADOR INDISCRET

De cos present

El diumenge de les eleccions, a dos quarts de sis de la tarda, ens trobàvem davant de la central de la Lliga del Passeig de Gràcia.

Davant el local s'havien congregat un important nucli de ciutadans que comentaven les notícies que es tenien del resultat de les eleccions. El to general de les converses era com si es tractés d'un cap de dol. La porta del local restava closa, sense que ningú pogués penetrar-hi.

Davant aquell aspecte tan desolador un dels que formava en el grup exclamà: —Deu a onze d'aquesta nit deixaran desfil·lar per davant del cadaver.

No els queda ni el difunt

Seguint la ruta de cercar noves electorals, passarem a continuació pel gòtic Club Republicano, dit per mal nom l'Escarapelo (transcripció gràfica literal feta per l'estand d'aquella casa senyor Pich i Pon).

La desolació en aquells moments era imponent; calia dir, plagiant una frase cèlebre, «que solos se quedan los muertos». Després d'haver respirat aquella atmosfera tan funerària, decidírem marxar. —Anem-nos-en; ací no hi ha ni cadaver.

Atrabament

Ja és sabut que la pensada de la manifestació de dijous passat va ésser del diputat J. A. Trabal.

Per això La Publicitat de l'endemà carregava mig al doctor Trabal mig a la força pública la responsabilitat dels fets ocorreguts a la Via Laietana. Al primer, per la imprecisió de la pensada; a la segona, pel seu nerviosisme infracolònic.

Durant tot el divendres, el doctor Trabal no va tenir un moment de repòs. Assabentat que certs elements extremistes celebraven una reunió a l'objecte de tractar de l'organització de la manifestació de dissabte a la tarda amb motiu de l'enterrament del dissortat xofer mort a la Via Laietana, va presentar-s'hi. Els prescs, d'un patetisme corprender, van ésser insistents. El doctor Trabal ja es temia que també li carregarien la culpa del que pogués succeir dissabte...

Afortunadament, el fet que l'autoritat hagués atès el preu de no utilitzar la guàrdia d'assalt per a mantenir l'ordre durant la manifestació (va tenir-ne cura, a distància, la guàrdia civil) va estalviar nous disgustos al doctor Trabal.

Qui ho havia de dir!

A Johnny Vilallonga, futur ex-marqués del Maestrazgo i nebot de l'ex-governador general de Catalunya, les eleccions li havien plantejat un problema: Qui votaria, l'endemà?

Encara no s'havia respost aquesta pregunta, va voler ajudar-se preguntant a un amic seu, destacat element de la policia de la Generalitat:

—I a tu, què et passaria si guanyessin les dretes?

—Home! Hauria d'exiliar-me!

—Diumenge a la tarda, ningú no se'l creia quan Johnny Villalonga deia que havia votat la candidatura esquerrana.

El cert és que en una secció electoral, els escrutadors comprovaren l'existència d'una papereta signada pel votant: «Johnny Villalonga.»

Anul·lació d'efectes

—Com s'entén?—blasmava un ciutadà conscient a un excursionista acarnissat, que no volia deixar el seu costum de sortir a fora ni un dia l'any—. De manera que demà no votaràs? Perdem el teu vot? Etcètera, etc.

—Oh—objectà l'excursionista—, ja surto

amb un company que votaria l'altra candidatura.

Pietat per als presos

Carrer de la Mercè, Col·legi electoral. Un ciutadà, amb la candidatura esquerrana a la mà, sospesa cada nom. Tot d'una, esborra el del candidat comunista Miquel Valdés i hi posa el de Maria Illa, tot justificant-se:

—Lotero per lotero, la Maria Illa és a la presó!

«Ad honores»

Un dels presidents de mesa que feia més efecte era l'ex-diputat de la Mancomunitat En Josep Maria Bassols i Iglésies: a la secció 40 de l'Escola de Comerç i enfilat dalt de la tarima, agafava les paperetes amb un gest perfectament britànic, mentre la seva pipa engegava torterols de fum decoratius.

Fent cua a l'escala, un ex-vef de Vilanova i la Geltrú explicava les excel·lències d'En Bassols:

—Oh, d'això de fer eleccions en sap una prima. Si s'hi posa, farà la llesca a En Parpal!

La conjuntura

A la cua del carrer de Casp unes beates tenien una gran feina a fer comprendre a dues monges que el carnet electoral no valia i que el mateix Cambó ho havia advertit, la nit de les seves darreres voluntats a l'Olympia:

—Creguin-nos; vagin a cercar la cèdula. Una de les religioses, recapitant, exclamà:

—I tal! Més valdrà, perquè al carnet hi som retratades de senyores, i no ens reconeixem!

Els temps canvien

Diumenge al matí, a la porta d'un col·legi electoral de Sarrià, hi havia una monja, ja bastant velleta, que pacientment feia cua per a dipositar el seu vot a l'urna.

—Només he sortit del convent dues vegades, on quaranta anys que fa que vaig professar. La primera, per fugir de les tures d'En Lerroux que ens cremaven el convent, i la segona, per votar En Lerroux.

La que va votar abans d'hora

En estendre el carnet electoral d'una minyona que viu a la Gran Via, hi va haver una equivocació, i un funcionari anà a veure personalment la interessada per tal de demanar-li uns aclariments.

—Pero, si yo ya voté! —digué la raspa, que tenia un accent burrò molt marcat.

—Com, que va votar, vostè?

—Ya lo creo. El señorito me dijo que fuera aquí enfrente, a la Lliga... Y no crea, no, me retrataron y todo...

I la noia, pensant que abans del 16 ja havia votat, es va quedar tan satisfeta...

El pas de les rates

Després de l'estada dels senyors gestors a l'Ajuntament de Barcelona, els consellers populars reintegrats han anat de sorpresa en sorpresa en fer-se càrrec dels departaments respectius.

Per això no és estrany que un dels consellers, quan un amic li preguntava un d'aquests dies com havien trobat la Casa Gran, contestés amb aquesta pregunta:

—Sabeu què s'han menjat les rates? I, davant l'expectació general, el mateix ho va explicar: s'havien menjat tots els antecedents del servei de desratització.

Tot comprès

Bon punt l'alcalde popular de Barcelona s'hagué reintegrat a les seves funcions, començà a rebre infinitat de visites. En Pere Grasas, secretari particular del senyor Carles Pi i Sunyer, es multiplicava per tal que tot rutilés a la perfecció, més encara tractant-se, aquell dia, dimarts, d'element oficial. Pere Grasas anava passant ratlla a la llista, a mesura que introduïa els visitants. De sobte topà amb la inscripció del fiscal de l'Audiència i anuncià així, altes veus, el que entrava. Aquest, però, replicà:

—Perdoneu, señor, soy Verdugo!

En efecte, es tractava del delegat marítim, senyor Berdugo!

Disbauxes

Les dretes estaven tot esperançades de guanyar a Pontons per una gran majoria, perquè feia pocs dies que el gestor de Treball, Angel Torrent, havia fet de manera que l'Institut contra l'Atur Forçós concedís a aquell poble una subvenció de deu-mil pessetes, no se sap si per al pont o per al riu.

El resultat, però, fou risible: solament guanyaren per tres vots. El mateix gestor se'n condolia:

—Això que un vot de majoria de Pontons costi més de tres-mil pessetes, tanmateix és massa fort!

N'hi ha de pitjors

Al llevat de taula d'un sopar postelectoral a La Cala, els comensals organitzaren un concurs de «sortides» mitinesques. La que guanyà el primer premi fou aquesta:

—Els senyors del Front Català d'Ordre us prometen l'«oro i el moro», però l'«oro» se'l queden ells i el «moro» el llancen contra Astúries! (Aplaudiments interminables.)

El president i els consellers de la Generalitat, a Madrid, tot just alliberats

se raó aquesta gran força sana i vital que des de fa cinc anys actua en la política del nostre país per a donar un tomb decisiu en la seva història.

Ara, però, que la victòria electoral ens diu francament quina és la voluntat del poble; ara que el cop de palanca definitiu ha apartat l'obstacle del camí que tots hem de seguir, ho serà que cadascú parli amb franquesa davant l'esdevenidor de la nostra política. Continuar, després d'aquest moment, l'estreta solidaritat establerta amb motiu de les eleccions, entenem que en lloc d'enfortir els sentiments de catalanitat, de dignitat civil i d'avenç social que inspiraven el Front Popular, serviria per augmentar el confusió i el desordre. Mantenim, si voleu, un programa mínim pels moments de perill, però quan aquest no és present, cal proclamar la lliure discussió com a únic mitjà de possibilitar l'evolució de les idees i l'adap-

cos de dilapidar el tresor de la victòria darrera, de la mateixa manera que foren malmesos les conquestes del 14 d'abril.

Pel bé del país hi ha coses que no poden tornar. El fons sentimental del poble, la seva adhesió cordial per les causes justes, senyals inequívocs del seu esperit sà i generós, no és lícit sotmetre'ls un dia i un altre dia a les genialitats de qualsevol arribista vulgar i menys encara conduir-les, entre cançons i lirismes, vers el maximalisme frenètic d'aquests almogàvers d'ara que amenacen i no lluiten, que provoquen i abandonen el terreny.

Prou convulsions d'histerisme. Cal obrar amb absoluta serietat, i triar entre l'ordre i la revolució, tenint en compte que la revolució també vol dir un ordre, encara que sigui diferent de l'actual. El qui no es vegi amb cor de triar entre aquests dos estats, és un perturbador que la societat no ha de tolerar.

Els nostres líders populars cal que tinguin prou talent i prou personalitat perquè no s'hagin d'accontentar parodiant Danton o Lenin. Els qui no siguin altra cosa que uns col·leccionadors d'anècdotes o d'emocions convé que sàpiguen que això ha de quedar per a la vida privada, però en cap cas no han d'associar aquestes apències a la vida del seu poble, si no voten contribuir a augmentar el seu grau de pintoresc i a fer-ne una atracció colorida, una estampa espanyola del segle XIX o un divertiment balcànic, per a fer somriure els que ens miren per damunt de la frontera. Si no tenen decisió per jugar fort, cal que siguin més modestos.

En tot cas, creiem sincerament que el poble que va votar el dia 16 no ho va fer pas perquè el serveixin d'aquesta manera ni perquè el distreguin amb frivolitats. La gran preocupació i la gran esperança d'aquest poble és de veure com el seu govern legítim porta a terme la magna obra de restauració del país, la qual, després de cinc anys de República, pràcticament no compta amb altra cosa que amb els seus fonaments.

Una mena d'anarquisme

Es tracta d'un anarquisme difús, que no ha concretat en doctrines ni en principis, informulat, però no per això menys nociu i mereixedor d'ésser assenyalat i combatut.

Es l'anarquisme de la gent que es té per conservadora, per gent d'ordre perquè té per a perdre i que, a Espanya, ha estat sempre, amb poques salvetats, la més cegament anarquista, la més dissolvent i intranquil·litzadora. Es clar que, anys enrera, per a molts d'ells, conscientment o no, hi havia un bon model a imitar en la figura més alta de l'Estat.

Són aquesta gent que els agrada esperar-se i esperar, disposats a creure i fer córrer totes les notícies falses amb tal que siguin dolentes i alarmistes.

Els qui abans de les eleccions pronosticaven la revolució si guanyaven les esquerres. Els qui ara deuen estar decebuts perquè el país, llevat d'alguns incidents de poc volum, ha seguit la seva vida normal, sense sotrats ni trasbalsos.

Els qui, en un esperament irreflexiu, reduïen llur tren de vida, deserten el Liceu, els espectacles, els restaurants, les diversions. Els qui desen l'auto, descomanden encàrrecs i si gosessin rebaxarien la paga del servei. Els qui es donen de baixa dels cercles i associacions.

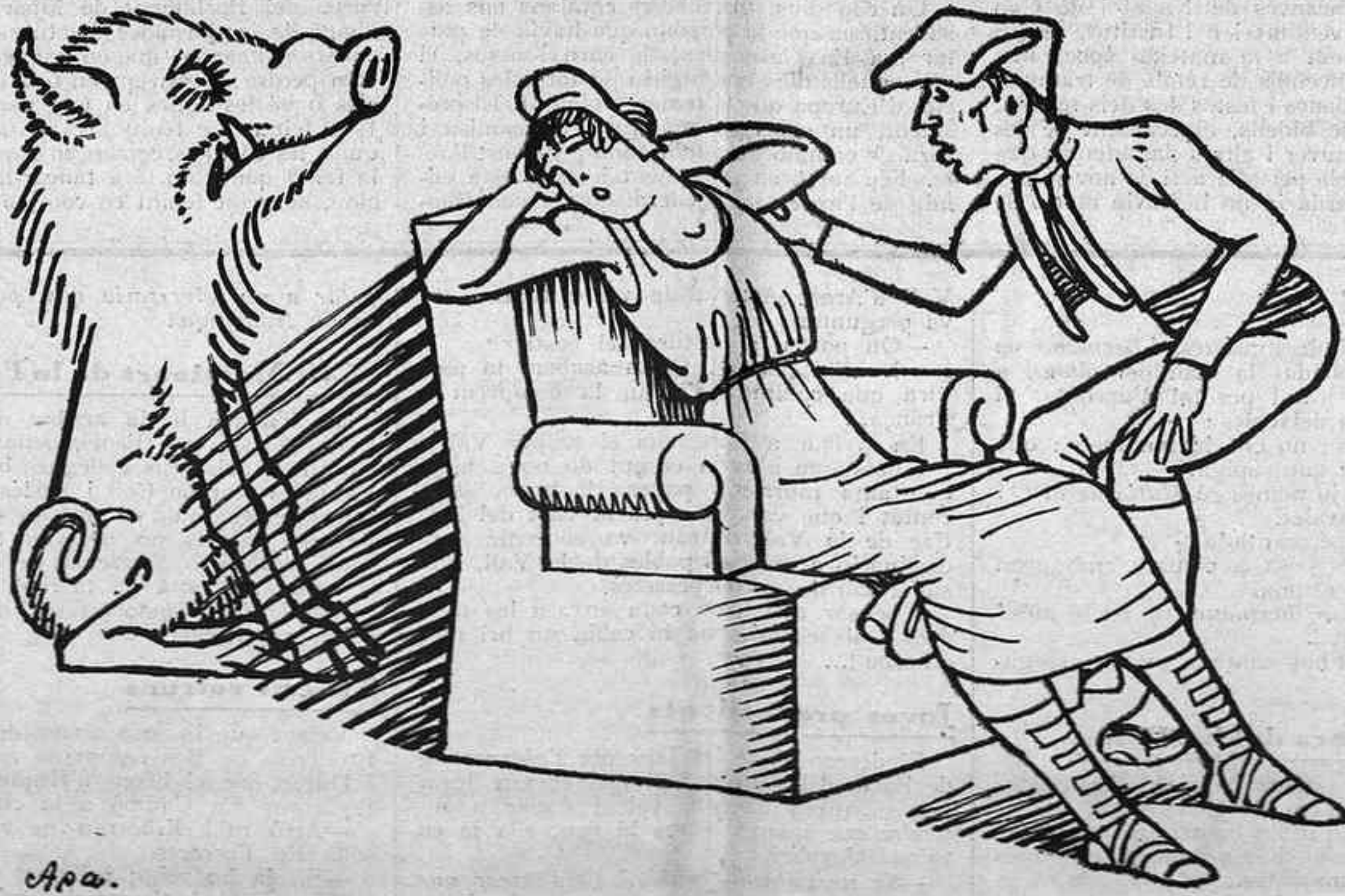
Els qui parlen d'anar-se'n a viure a l'estranger, perquè ací no s'hi podrà viure. (I què saben, pobres desorbits, de com es viu a l'estranger?)

Els qui s'estasien pensant en una dictadura i reclamen un Mussolini o un Hitler, sense veure en llur ignorància que d'aquestes dictadures qui més perjudicat materialment n'ha sortit és el capitalista.

Per damunt d'aquests, n'hi ha de pitjors. Els qui, no per esperament immotivat, sinó amb resolució ben definida, realitzen en l'ombra l'ofensiva contra el règim, contra el país. Els qui emigren de debò i procuren emigrar capitals. Els qui ordeixen les baixes de valors i cotitzacions. Els qui si poguessin liquidarien llurs negocis i béns. I els qui ho fan.

Contra aquests hi ha la força legal. Però no n'hi ha contra els qui, amb plena consciència o inconscientment, contribueixen a l'enriment de l'atmosfera, a la difusió dels mals averanys més injustificats, a la creació d'un clima de depressió, a la presa d'actituds d'encongiment, a l'abstencionisme de tot allò que anima la vida col·lectiva.

Contra aquesta ximpleria perillosa i nociu, no es pot aplicar una acció coercitiva. Però es deure indefugible de ciutadania combatre-la amb l'actitud contrària, vivint i parlant amb normalitat, senzillament.

Aaa.

—Ai, quin repòs tan ben guanyat!
—No, noia, no; encara no ens hi podem ajeure!

Pobret!

En un dels mítings del Front d'Esquerres hi pren part el nou jutge Lladó i Figueres. Després de personatges de veu atronadora i còrpora imponent, s'aixeca per a parlar el nostre diminut amic.

Una dona del poble no pot contenir-se: —Pobret! Tan petitó...

Rectificació

En l'exposició de personatges dels Quatre Gats darrerament celebrada en una galeria d'art barcelonina, apareixia en una de les obres realitzades per Opisso un retrat de Joaquim Mir.

Un senyor que visitava l'exposició digué al seu acompanyant: —Està molt bé En Mir. Sembla que parli. —Que renegui, vols dir!

Peus de mecanògrafa a la galleda

A la Generalitat. Al despatx del cap del departament de Cultura, senyor Vila, una gentil mecanògrafa conversa amb una companya de treball. Fracten de les beques que es donen per a subvencionar els artistes, i surten a parlar dels nois prodigis Corma.

—Saps que m'han assegurat?— diu la mecanògrafa.— Que el gran té ja trenta-sis anys.

—Ja, ja, ja!

Una senyora que espera el senyor Vila i que està present a la conversa, somriu, nerviosa.

—Entra el senyor Vila.

—Déu-lo-guard, senyora Corma. Com està?

La disfressa incòmoda

Cal reconèixer que el Carnaval té els seus herois. No cal que en citem exemples. Tot-hom haurà exclamat, una vegada o altra, en veure certes disfresses:

—Quina bona fe!

Un d'aquests casos de bona fe era el de tota una tribu de negres, gairebé nus del tot, amb el cos sencer pintat. La tribu es presentà una nit en un ball, organitzat per una societat particular, optant als premis anunciats.

Un membre del jurat, amic nostre, es dirigí al rei de la tribu:

—Ja us donarem el premi, però f... el camp! No veieu que deixareu tots els balladors i balladores fets una desgràcia, pintats com aneu d'un negre tan poc sofert? Ja en teniu de bona fe, ja! Quina pulmonia agafareu!

—I encara no sabeu el pitjor — féu un dels negres—. És que m'hauré de rentar a la font de la cantonada, perquè el meu pare m'apallissaria!

La disfressa còmoda

La invitació deia «Disfressa obligatòria». Però el nostre home no va aminorar-s'hi gens. Es presentà amb tot aplom al ball, sense res al cap i vestit d'americana. Només duia una cinta mètrica al coll.

—Vaig disfressat de sastre — va dir amb tota serietat als porters esbalats.

El competidor

Abans, quan es sentia un disbarat, era atribuït inevitablement a En Pich i Pon. Ara, dintre el partit, hi ha sortit un competidor, que és En Polo.

La darrera que hem sentit contar d'ell és aquesta:

—Yo no he tenido tiempo de estudiar. Soy un hombre de lucha, y eso es lo que hace que no tenga una educación muy esmerilada...

La reparació de "Renovación"

Amb motiu de les eleccions, el partit radical va opinar que Renovación havia de reparar-se. Però com que a la plaça de Catalunya, com es diu per antonomàsia quan es parla d'En Pich, no en volien saber res, es va decidir que el fessin a la fàbrica de rotatius de màquina plana que En Pérez de Rozas junior té al carrer de Bellafilla.

Al Real Club Republicano es van reunir, entre altres, En Polo, En Santamaria i l'Ullé. I es va parlar de les planes que tindria el diari. Quatre, els semblava poc... Sis, resultava massa car.

A la fi, En Polo tingué una idea genial. S'encarà amb els seus companys i digué: —I si fèssim el diari de cinc planes? Ens ho ha contat un que hi era.

El gelat

Fa molt poc, el senyor Escalas va convidar a un banquet els periodistes que fan informació a la Generalitat. A l'hora del gelat, van servir-ne un de bastant complicat: biscuits i nata, gelat, una pera bullida, calenta, i, per damunt de tot, un raig de xocolata, també calent.

—Com se'n diu d'aquestes postres? — demanà un dels periodistes.

—Això deu ésser — respongué En Joan Massip — la candidatura del Front Català d'Ordre: una de freda, una de calenta...

"Antropofàgia"

A la Taverna Basca hi va haver l'altre dia un banquet oficial al qual assistiren els periodistes que fan informació a la Generalitat. El primer plat eren angules.

En el moment en què el cambri servia el corresponal d'El Debate, Angulo, es va sentir una veu que deia:

—No en té prou d'ésser cavernícola, sinó que ara es disposa a fer d'antropòfag.

Felicitarions

Aquests dies d'eufòria ciutadana, els habituals al Restaurant Catalunya vibren una cosa de no dir.

Entre aquests, els que són objecte de més felicitacions, són, per una banda, el pare del capità Escofet, i per l'altra, el senyor Rahola.

Si el que s'acosta a felicitar el pare del capità de mossos d'esquadra senyor Escofet, no és un catalanista autèntic, el felicitat respon:

—Jo no sé si vos en teniu l'alegria que dieu. Però jo sí que tinc la més gran de la meua vida!

En canvi, el senyor Rahola, de la Lliga, contesta invariablement:

—Per què em feliciteu? No m'agrada... no m'agrada... Ves que hi faré jo ara a Madrid!

DATES D'UN CALENDARI

Fent de Poble

Que n'és d'interessant fer de poble! No existeix en el món res de més bo, més viu, més punyent i més intens, que fer de poble de veritat. Barrejar-se en els tumults, deixar-se gronxar per llurs moviments oscil·lants, rebre i palpar directament els batecs de les multituds. Sentir la seva empenta. Viure les seves reaccions. Sofrir les seves trepitjades...

El poble. Heus ací el gran protagonista de la República. Aquest gran creador d'ambients, abans tan sofert, pobret, tan abatut

la nostra presència a la plaça de la Universitat, ens entaforàvem al cinema veí del carrer d'Aribau, on llavors feien unes imponents epopeies cinematogràfiques romanes, al·lucinant de la producció italiana, la més apreciada del moment, i aplaudíem rabiosament la fogotència d'un Marc Antoni impressionant. L'aparició de Maciste, heroi dels films d'aventures de la nostra promoció, era saludada amb uns visques d'un entusiasme i abrandament inenarrables. I, en els films de la Ber-

ciant, degut a certes circumstàncies, faria la seva narració a les fosques. Tot seguit s'apagaren els llums. Enmig d'un silenci de tomba hom sentí la remor de passos damunt l'empostissat i a continuació una veu decidida començà: «Camarades...»

L'orador amb un bon xic de dificultat en l'expressió anava extraient un pròleg en un llenguatge que tenia, per cert, més de català que de francès, quan de sobte vetaci que un encenedor als primers rengles comença a

siasmes femenins són, certament, més propis a manifestar-se a l'hora del triomf que no pas a l'hora de la contribució personal per assolir-los per mitjans contundents. En aquella hora que els homes de l'art taurí en diuen seriosament l'hora de la verdat i els bevadors de manzanilla al punt de la bullida: la hora de los hombres machos.

L'afectat d'aquesta mania cívica acostuma tenir un nas que en podríem dir de perdiguer. Un olfacte finíssim que fa que quan s'acosten esdeveniments flairi quelcom que s'apropa. Si són d'importància, flaira un tufet de pólvora que encanta. Gairebé mai no s'erra, si realment és de pura raça.

El dia 12 de abril de l'any 31 flairarem una apoteosi ja de molt bona hora. El 14, als volts de migdia, érem a la Plaça de Sant Jaume. A la plaça hi havia la normalitat de sempre. A força de mirar els balcons de l'Ajuntament i de la Generalitat ben aviat tinguerem company. Dos ciutadans mirant el balcó d'un

La rebuda als parlamentaris catalans que es retiraren de les Corts

en aquell estat de letàrgia o més ben dit d'indiferència envers tot allò que feien i desfeien els governants que no el representaven, la total manca de popularitat dels quals feia que això, aquesta massa viva, inquieta i trepidant tan justiciera, tan inexorable i tan oportuna alhora que se'n diu poble, fos absent en tots els problemes de la comunitat. Avui, rebrotat espontàniament com un bolet amb tota la seva anorreadora empenta democràtica, està tan present i tan alerta que fins els polítics hi van a remolc i en són sovint desbordats.

Fer de poble! Vetaci un vici fort i perillós com la toxicomania, el desnudisme, la cleptomania o menys maniàtica i el tuti subhastat. Es quelcom irresistible, punyent, abassegador, això de viure els tumults en el carrer. Mireu si és fort, que l'afectat d'aquesta cosa ja està llest per una bona estona. Gairebé per tota la vida. Els parents us miren com un aspirant a la pau d'un sanatori per a cervells avariats. Davant aquesta munió de ciutadans i de parents units per un instint de conservació sobreeixcit i fàcil a alarmar-se per ben poca cosa, el maníac a fer de poble passarà sempre per un ximple. El més greu, però, és que no hi ha remei per curar-lo. No hi ha antídots que hi valguin. Ni reactius. Ni redime-borrachos com aquells polvets que es poden tirar d'amagat a les begudes, als brous de gallina de malalt i a l'escudella. Totes aquestes coses que no fallen mai, aquí no hi poden. Això és més fort que el vegetarianisme i el fanatisme religiós, i cal remarcar com en són de fortes aquestes dues coses, prompts al sacrifici del dejuni voluntari.

Empentes sobre l'asfalt. Llar que et deixo. Adhuc hi ha qui ha contaminat la família. I, a la més lleu remor del carrer, aldarull, manifestació, revolta o trets, baixa escales avall amb la muller i la brivalla. Els afectats d'aquesta mania ho entenen com petites i grans festes. Fins i tot tenen, com és natural prenent-ho així, les seves festes majors. Ara que quan arriba la festa gran, per un cop a la vida deixen la mainada i la muller a casa. Si poden! Per aquests, que són els bons, una manifestació cridanera amb discursos des d'un balcó, no és més que uns ensopits jocs florals diumenguers o una mena de diguem-ne sidral-party amb acompanyament de repique general de campanas tot al més. Entre els jocs florals i la festa gran hi ha una cadena de matisos de tota mena, tals com els focs naturals i artificials de la Fair, artíficer expert i reputat com el millor en el ram, i la gran solemnitat del sagrament laic i cívic de la votació.

Afectats d'aquesta mena de mal ja quan teníem dotze anys irreflexius i fogosos d'estudiant de batxillerat, no deixàvem perdre cap aldarull de l'Institut. Aleshores, per tal d'avançar les vacances de Nadal i de Cap d'Any a la Universitat i a l'Institut, teníem lloc invariablement a la mateixa època uns innocents incendis de rètols de tramvia, llançaments de bancs i testos dels terrats, segrestaments de bidells, aixecament de les llambordes del carrer i altres passatemps que eren la nostra joia per allà a fi de novembre. Com que a la tarda ja no hi havia motiu de

tini i de la Itala Almirante, que en aquell temps eren l'exponent més indiscutible del sex-appeal mundial, celebràvem els petons amb uns ais allargassats de gata enamorada que ocasionaven la definitiva mobilització de tot el personal «acomodador» del cinema. Les aparicions del traïdor o de l'amant infidel eren rebudes amb un vaitot en forma de tro produït pels cops de taló sobre les planxes i l'estavellament de rengles sencers de seients sobre el pis. Aleshores la projecció s'interrompia, els llums s'encenien i per les portes

Una rebuda al baixador del Passeig de Gràcia

apareixien aquells guàrdies del temps de la monarquia que eren tota una estampa de l'època. En aquest moment consideràvem la partida perduda. Ja havíem, però, fet ambient. El nostre rol era acabat.

Més tard, el país estava sotmès a dictadura. Erem a París. Un dia veíem aparèixer per les cantonades un cartell roig anunciant que un camarada, caracteritzat comunista espanyol, donaria en certa nit una conferència narrativa de totes les malvestats que estava succeïnt a Espanya. I cap allà anàrem a fer de poble. La cèl·lula comunista de París disposa d'un espai local al carrer de la Grange-aux-Belles en els suburbis obrers. En aquell lloc havia de celebrar-se la conferència. Els assistents entràrem per un corredor format d'agents de policia previ un discret escorcoll.

Un cop dins, uns obrers catalans ens asabentaren que la persona que havia de parlar era En Casanellas, de carn i ossos, el que aquells dies era fugitiu de totes les policies d'Europa que el tenien reclamat. El president, un colós en mànigues de camisa i cara de campió de catch, donà per obert l'acte. Féu un breu parlament i manifestà enmig de l'expectació general que el conferen-

Una arribada del president Macià de Madrid

parpellejar i a la fi s'encén tot fent una zig-zaga amb visibles desigs d'il·luminar la cara del conferenciant. Fou una qüestió de segons. Un formidable cop de cadira apagà l'encenedor i abaixà l'indiscret talment com un apagallums en les mans d'un sagristà expert sobre un ciri estovat. A aquell cop de cadira en seguiren d'altres i en menys de temps que l'emprat per un llampeç tota la sala fou un imponent garbuix de cops, crits, trenca-dissa de vidres i gent per terra.

La llum fou de nou donada. A dalt l'empostissat

edifici públic al bell mig d'una plaça produïen instantàniament l'expectació d'uns quants badoos. Al cap d'un moment érem una bona dotzena de ciutadans que iniciàvem la primera ovació popular de la República a Companys que arribava en aquell moment. L'ambient era creat. La dotzena de ciutadans s'havia convertit en uns centenars, els quals, en representació del poble de tota la Península, saludàrem emocionats l'hissament de la bandera tricolor al balcó central de la casa gran. En un altre moment el dia aquell les emocions portaven un ritme accelerat—formàvem escolta a Francesc Macià que de l'Ajuntament passava a la Generalitat a proclamar la República Catalana. Els ciutadans reunits ja érem milers i li formàrem un carrer humà, una via triomfal d'una porta a l'altra. Més tard, quan la bandera de les quatre barres onejava al balcó central del Palau de la Generalitat, a la plaça ja no hi havia ningú. Molts dels que hi eren no tocaven de peus a terra i com moguts per un corrent submarí, anaven seguint tots els recons de la plaça. Com embarcats en un trasbordador, els ciutadans que feien el nas pel carrer de Fernando es trobaven, sense fer cap moviment, al peu del carrer de la Ciutat.

El 14 d'abril a la nit la gent es llançà al carrer. El poble tenia visibles desigs de presenciar un gran espectacle d'aquells que s'estilen en jornades com aquestes. Quelcom més que aquells tramvies ornats de pomells humans. Una Bastilla, vaja. Així hom veié grups de curiosos que s'anexionaven al primer tumult amb l'esperança de presenciar algun gest fort de tot. Però aquella nit tot passà com en la més innocent de les revetlles.

Un moment creguérem presenciar quelcom d'abrandat i de punyent. Rambla avall baixava un grup nombros, precedit d'una xaranga que entonava una marxa de ritme militar i que duia una pancarta dalt d'un pal en la qual es veia dibuixada la silueta del Borbó amb una llegenda que deia: A cada puercor le llega su San Martín... Al davant, marcant el pas i obrint-se camí a cops de colze, hi anava un personatge important, popular i celebrat: En Panelllets. Congestionat, els cabells en revolta, l'aire heroicament decidit, aquell home i aquella pancarta provocadora donaven la impressió que el grup anava definitivament a donar a la nit aquell caire de vetlla siciliana que mancava. Els que el seguiren, però, s'endugueren la darrera decepció. En Panelllets, la xaranga, el grup i la pancarta, tots plegats, anaven a seguir les cases hospitalàries del districte on prèvia una cantada al replà de l'escala entraven a passejar el Borbó per certes dependències del lloc!

Passaren núvols i dies. Vingueren les manifestacions de l'Estatut. L'autonomia. El conflicte de la llei de contractes de conreus. I aquell tufet de pólvora commovedor, d'arriaca, aiguanaf i la resta dels perfums de dispendi precursors de les grans festes majors dels aficionats a fer de poble. Vingué la festa gran. La més gran entre les grans. El 6 d'octubre.

J. E. BARTRINA

(Seguirà)

"A la page"

En un col·legi de maristes, l'hermano de música havia oblidat la clau del piano, a l'hora filharmònica, i per tal d'aprofitar el temps digué als deixebles:

—Mireu, nens; no ens hi amoïnem: que cadascú canti el que sapiga.

—Oh, és que jo només sé Maria de la O!

—advertis un xavalet.

—Bé, home, bé, canta-la!

I el minyó es posà a cantar, amb gran delit, una bona estona.

—No en sé més, hermano, no en sé més!

—exclamà al final.

—Però si ja l'has cantada tota!—assegurà el marista.

La reparitidora del Sr. Vallès

Dels viatges dominicals de l'ex-gestor d'Obres Públiques de la Generalitat, senyor Vallès i Pujals, per les comarques gironines i lleidatanes, se'n conten moltes anècdotes més o menys amanes.

N'hi ha una, però, rigorosament autèntica, que al senyor Vallès li farà molt poca gràcia.

Un bon matí de diumenge, l'ex-gestor d'Obres Públiques visitava un poblet de la

Vall d'Aran. Astorat de veure tanta neu, va preguntar:

—On porteu a pasturar el bestiar?

—No l'hi portem. Quan acabem la pastura que collim a l'estiu, la comprem a França...

En arribar a Barcelona el senyor Vallès i Pujals se'n havia cregut de bona fe el que amb murriera pagesa li havia estat contat i que va tèmper per la vida del bestiar de la Vall d'Aran, va concedir amb destinació a diversos pobles de la Vall, una subvenció de 15.000 pesetes.

I pensar que com cada any, a les quadres i als estables no hi cabia un bri més d'herba!...

Joves predestinats

El desconsol de les japs per l'escamoteig de l'acta d'En Jover i Nonell encara dura. La senyoreta Escoda, volent donar a entendre que quan d'altres hi van, ella ja en torna, s'explicà:

—Se necessita ingenuïtat para creer que la Lliga, que en las anteriores elecciones legislativas sacrificó a su correligionario señor Jové, de Vilafranca, en beneficio de Vidal Guardiola, a pesar de haber satisfecho aquél quince mil pesetas, iba ahora a res-

petar a un adversario que, por añadidura, es un tráfuga!

«Ces Messieurs de la Finance»

En Tallada havia arribat a sentir veritable gelosia per l'encimbellament gairebé simultani dels seus col·legues bancaris Fèlix Escalas i Ramon Coll i Rodés, i no s'amagava de dir que els mèrits d'aquells dos senyors plegats no pesaven tant com els seus sols, però l'endemà de les eleccions, el retènic adoptà un to mofeta:

—Noi, En Tallada i En Coll han fet una caiguda vertical!

Trucs i retrucs

Veient que la cosa anava de mal borràs, En Trias de Bes recomanà a En Farreres i Duran que el Front d'Esquerres procurés fer surar En Cambó a la circumscrició:

—Això rai! Esborreu-vos vos!—li aconsellà En Farreres.

—Sí, ja ho veig; m'hauré d'esborrar jo o En Vidal i Guardiola—mig assenti el candidat lliguer.

El cert és que En Trias i En Vidal han sortit i que En Cambó ha anat a l'aigua; en yacht, naturalment.

Dics i replecs

Aquesta temporada, Antonia Herrero no l'acaba d'encertar, ni pel que fa a les obres ni a la seva actuació personal. En Burgos que, llevat els dijous i els diumenges, veu el pati tan buit com durant la tongada Heredia-Aquerino, se li va aombrant el rostre. Un amic se'n adonà:

—No hi doneu més voltes: tot això és el mal de les encarnacions. A desgrat dels vestits de senyora, l'Herrero sempre transparenta La Marquesona!

A l'estimbadà

Sortint d'un septenari electoral, un grup de senyorettes s'estacionà al carrer de Mallorca tocant a Claris i es posà a jugar a estimbar la República. Mentre les unes feien acció d'asseure's, les altres els donaven una empenta a l'esquena, enmig d'un guirigall terrible.

Tot d'una, es sentí:

—Ay, qué poca fuerza tiene ese Jover Nonell!

Teléf. de MIRADOR: 22592

L'EPILEG DEL CRIM DE MARSELLA

Una sèrie d'assassinats

El 10 d'octubre de 1934 els periòdics iugoslavs publicaven el següent comunicat oficial, dramàtic en la seva senzillesa.

«El nostre rei Alexandre ha estat mort ahir 9 d'octubre, a les quatre de la tarda, a Marsella. Ha segellat amb la seva sang l'esdevenidor de la pau per a la qual vivia i per a la qual s'havia dirigit a Marsella, on trobà la mort damunt d'una terra aliada.»

Amb ell moria el ministre francès de Relacions exteriors, Louis Barthou. I ara, a més d'un any de distància, amb la condemna dels usatxix assistim a l'epileg d'aquella tragèdia que estigué a punt de provocar la sangant conflagració que entre tots preparaven a la nostra Europa en estat de bogeria col·lectiva... Serà per a millor ocasió!

El veredicté ha causat indignació a Belgrad. En efecte, no hi ha hagut cap condemna de mort. La condemna a treballs forçats a perpetuïtat pressuposa la deportació a la Guyana, d'on, si és difícil, no és impossible fugir—i més encara amb l'ajut dels diners de les colònies croates sudamericanes...

Amb aquest regicidi ha vingut a afegir-se un nou cas a la cadena ja llarga de la criminalitat política... europea (anàvem a dir balcànica; però com que fins els Estats que eren tinguts per més civilitzats han introduït el crim polític en gran escala entre els seus costums dignes dels de l'Imperi Bizanti, ara resulta que en això de l'assassinat tota Europa és Balcans!).

Donem un cop d'ull enrera i veurem quina ha estat l'evolució de Iugoslàvia fins els dies de l'assassinat del rei Alexandre.

Quan Sèrbia es féu independent vingué a constituir el Piemont i la Prússia dels eslaus del Sud, val a dir l'Estat-nació a l'entorn del qual vindrien més tard a reunir-se els Estats restants per tal de formar la Iugoslàvia o país dels eslaus meridionals.

Regnava, a Sèrbia, en iniciar-se el present segle, la dinastia dels Obrenovitx. El rei Alexandre Obrenovitx s'havia casat amb Draga Matxin, dama d'honor que havia estat de la reina Natàlia, mare d'Alexandre. Per diverses raons, i algunes realment no molt favorables a la parella reial, cresqué el descontent dels elements polítics i militars sèrbis contra el rei i la reina. Es formà una conjuració i durant la nit del 10 al 11 de juny de 1903, la valerosa oficialitat de l'exèrcit, comandada pels coronels Naumovitx i Mitxix, assaltà amb incomparable heroïsmes el palau, matà diversos generals, ministres i oficials aliats al complot, i penetrant al dormitori reial, cosí a trets, per sorpresa, el rei i la reina. Completaren llur gesta despatxant dos germans de la reina de Draga.

Un cop realitzada aquesta elegant tasca, posaren al tron Pere Karageorgevitx. Però es demanarà el lector estranyat—qui era aquest Pere Karageorgevitx que acceptava aquella corona de les mans sagnants dels assassins?...

Tenia també una història una mica agitada: era fill d'aquell Alexandre Karageorgevitx Czerny (el Negre), príncep de Sèrbia de 1843 a 1858. En aquest any el destronaven i deu anys després havia de fugir de Sèrbia per haver fet assassinar el príncep Miquel Obrenovitx, motiu pel qual el condemnaren els tribunals a vint anys de treballs forçats en rebellia...

Ara, després de l'eliminació d'Alexandre Obrenovitx, era instal·lat el seu fill Pere al tron sèrbí pels jurats que havien eliminat el darrer dels Obrenovitx amb l'elegància i pulcritud que hem vist. Quedà així fundat brillantment la dinastia dels Karageorgevitx...

Els sèrbis, acostumats, com veiem per aquests i molts d'altres exemples que no ens caben ací, de dalt a baix de la societat, a menysprear la vida aliena, funden societats secretes que es proposen d'obtenir per tots els mitjans la unió dels pobles iugoslavs. Una d'elles, de la qual formaven part

bon nombre de caps i oficials de l'exèrcit, s'encarregà de realitzar l'assassinat de l'arxiduc hereu d'Àustria, Francesc Ferran, i el 28 de juny de 1914 es portà a cap el crim que havia de desencadenar la Guerra mundial en posar-se Rússia i després altres nacions al costat de Sèrbia...

En acabar la guerra es dissol l'imperi d'Àustria-Hongria i neix Iugoslàvia. El 30

Peter Kalemén, assassinat del rei Alexandre de Iugoslàvia i de Louis Barthou

d'octubre de 1918 decretava el Parlament croata a Zagreb la separació de Croàcia, Eslovània i Dalmàcia de l'Imperi i tres dies després era votada una proclamació que deia així: «Els croates, eslovens i sèrbis no desitgen continuar llurs relacions amb Àustria-Hongria i exigeixen la unió de tots els pobles eslaus meridionals en els seus territoris ètnics, des de l'Isonzo fins al Vardar, on constituiran un Estat lliure, sobirà i independent.»

Però, en morir el 16 d'agost de 1921 el vell rei Pere—aquell mateix que els oficials eliminadors d'Alexandre i de la reina Draga havien instal·lat al palau reial del Konak, encara ple de sang—, la situació no apareixia amb els bells colors de finals de 1918. D'una banda els croates començaven a resistir-se a l'absorció i a la pretenció progressiva dels sèrbis. De l'altra, els sèrbis veien cada dia amb odi més gran el partit agrari croata i el seu cap Esteve Raditx, personificació de la resistència de Croàcia a l'absorció per Sèrbia. Finalment en juny de 1928, seguint el vell sistema sèrbí, dintre de la Cambra un diputat montenegri, Raxitx, disparava nombrosos trets contra els bancs de l'oposició. Resultat: dos dels diputats agraris croates morien i Raditx, greument ferit, sucumbia també al cap de pocs moments.

Cresqueren les protestes a Croàcia. La situació es féu tensíssima. I, finalment, el 6 de gener de 1929 el rei Alexandre es veia obligat a donar el conegut cop d'Estat, optant per emprar contra Croàcia el sistema fort. Cal dir també que s'esforçà per trobar una solució al difícil problema de fer viable la unitat iugoslava i que hom afirma que la seva dictadura fou menys sagnant que hauria estat una dictadura purament militar, que ell evità prenent directament la responsabilitat.

De fet, des de 1929, i a desgrat de les aparents reformes de 1931, el poder absolut seguí en mans del monarca. Ara falta saber si el seu esforç unificador donarà bons resultats, i si els mètodes emprats no seran contraproduents. En efecte, contrastos profundíssims separen els iugoslavs. Per un costat hi ha els croates, catòlics, occidentals, federalistes, convençuts de llur superioritat cultural. Per l'altra els sèrbis, ortodoxos, unitaris i centralistes. Quin mosaic, amic lector! Resulta que la meitat oriental de Iugoslàvia és ortodoxa i també en part musulmana, l'occidental catòlica; que la primera empra l'alfabet ciríl·lic i el calendari julià, la segona el llatí i el calendari gregorià. I encara més grans són els contrastos que hom nota en els costums respectius.

En aquestes condicions, com hem dit abans, tindrà èxit la temptativa unificadora del desaparegut rei Alexandre? Serà, al contrari, la seva mort senyal de futures modificacions o dislocacions de Iugoslàvia i així el crim dels usatxix tindrà conseqüències transcendents?

Això només el temps podrà dir-ho.

GONÇAL DE REPARAZ (FILL)

Mirant a fora

Optimisme

En alguns medis es parla d'una nova Triplíce, la germano-italo-japonesa, que fent una mena de chantatge voldria obtenir: per a Alemanya, la restitució de colònies; per a Itàlia, la llibertat de maniobrar a l'Àfrica Oriental, i per al Japó, les mans lliures enfront de la U. R. S. S. (respecte a Xina, ja les hi té).

Segons els qui només veuen un chantatge en tot això, el pensament de Hitler fóra: —Hem de fer força soroll amb el sabre perquè no s'adonin que és de fusta! Sembla, però, que tot això és massa optimista, i que Hitler compta amb alguna cosa més que el simple soroll.

Marxa enrera?

Poc temps després de la promulgació de les famoses lleis de Nuremberg, el Dr. Frick anuncià que els drets econòmics dels jueus alemanys serien objecte d'una legislació restrictiva. Han passat mesos i aquesta no ha estat adoptada, ni se'n parla.

Ens referim, és clar, als drets econòmics dels capitalistes jueus, car els israelites funcionaris i els que exerceixen professió liberal es troben ja sota una reglamentació odiosa.

Es evident que l'arianització de les societats anònimes i de les banques del Reich provocaria massa perturbacions en un país on la situació financera i econòmica ja és prou inextricable, i aquella anunciada legislació no s'elaborarà mai. Ja ho deixava entendre la Frankfurter Zeitung, les relacions de la qual amb l'alta banca jueva són estremitíssimes.

Això no vol dir, com alguns han escrit, que Hitler pensi fer, a poc a poc, marxa enrera en l'antisemitisme.

Només vol dir que segueix essent veritat que un zenedor ambulants jueu, un metge jueu, per exemple, són uns jueus; però un capitalista jueu és un capitalista.

Curtis

L'àvia del senador Curtis, l'ex-vicepresident dels Estats Units que acaba de morir, era una bella roja casada amb un pioner francès. La mestissa filla d'aquest matrimoni es casà amb el capità Curtis i morí al cap de tres anys. Quan el petit Curtis en tenia cinc, son pare l'envià a la tribu india on ja havia tornat l'àvia; s'hi havia d'educar, però sembla que només aprengué a muntar a cavall. En una batalla de tribus, el jove Curtis —tenia aleshores vuit anys— agafà un cavall i anà a demanar socors als blancs. Restablert la pau, un oncle blanc s'interessà pel març i li trobà feina a casa d'un propietari de cavalls de cursa. Aquest li encarregà una feina d'espionatge als estables d'un campeller, i de què que Curtis no arriba a fer carrera política ni de cap mena.

Un dia de curses, els mossos de l'estable espiai, quan Curtis està a punt de pendre la sortida, enguagen un raig de trets als peus del cavall, però Curtis no s'ha desmuntat i la bèstia, potser esveçada pels trets i, per afejeadura, perseguida per un mastí, arriba en primer lloc.

***

Malgrat els seus orígens en part europeus, Curtis detestava i menyspreava Europa.

—No entenc pas què hi trobeu d'atractiu! —deia un dia a un amic seu que s'embarcava cap a Europa.

—Ja us ho diré—respongué l'amic—; s'hi troben tants americans!

Noves oracions italianes

(Segons Il Tevere, de Roma.) «Crec en Llucifer, creador de sancions i de francmaçons, i en Eden, fill seu, punxissim botxi contra nosaltres, italians, concebut pel sant esperit màgic i antifeixista, nascut sota els auspicis de la S. de les N., havent sofert sota el regne de Mussolini, i que no morí, ni fou enterrat viu, ni es rebent al cap de tres dies, sinó que baixarà a l'Infern amb son pare, que el proclamarà tan estúpido i bestial como ho fou en la terra, al mateix temps que els seus dignes companys Litvinov, Benes i Titulesco.»

«Pare nostre, que és un anglès, maleït sigui el teu nom, que s'ensorri el teu imperi, que la teva bestial voluntat sigui sancionada així en la terra com en el mar. Abandonada per ara i per sempre els teus propòsits sobre Abissínia i reembarca's els nostres crèdits de 1915 a 1918, com nosaltres els reembarcarem al negus, creditor nostre.»

«Ave, Anglaterra, plena d'enveja, l'egoisme és amb tu. Maleïda ets entre totes les nacions i maleïdes siguin també les sancions, fruit de la teva maldat. Santa causa feixista, creadora de civilització, combat per nosaltres, ara i sempre, per la nostra grandesa futura. Amén.»

Humor suec

Els diaris suecs de províncies—com els de províncies d'altres països—publiquen sovint petits avisos de caràcter completament personal: «La senyora Tal no rebrà aquesta setmana», per exemple, i anuncis de casaments, prometatges, morts, etc.

Darrerament, un d'aquests diaris publicava:

«El reverend Vilogsbe ha deixat avui la terra, camí del cel.»

I l'endemà, obra d'algun plaga, arribava a l'administració aquest telegrama:

«Reverend Vilogsbe no arribat encara. Estic inquiet.—Sant Pere.»

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

La tivantor anglo-italiana

L'esdeveniment més greu des de l'acabament de la guerra europea encà, és l'actual tivantor anglo-italiana. I no és solament greu en el mateix, sinó també per les seves inevitables complicacions i repercussions. En tenim una prova en la represa d'activitat de la diplomàcia alemanya a fi de constituir un bloc de les «potències descontentes», al qual Hitler voldria atreure Itàlia.

Una deserció italiana del camp de les nacions encarregades de mantenir el statu quo

sible sorpresa, els anglesos han pogut jugar una bona carta responnent: La publicació de l'informe Maffey no sols no pot fer-nos cap mal, sinó que és la prova més feient, donada per nosaltres mateixos, que la nostra aversió a la guerra d'Àfrica no és deguda, com heu dit fins ara, a baixos càlculs egoistes, sinó a l'interès per la funció de l'organisme ginebrí i a la defensa dels països febles. I a més a més; el report Maffey, si reconeix que una expansió italiana a Abissínia no és contrària als interessos britànics, no reconeix ni podia reconèixer la legitimitat d'una guerra per tal de realitzar aquell pla!

En el moment d'escriure aquestes ratlles no coneixem encara la resposta d'Eden als diputats que a la Cambra dels Comuns l'han interrogat sobre la publicació del document en el diari feixista, però no crelem que la seva resposta difereixi molt essencialment del que hem dit abans.

No per això s'acabarà la polèmica. Per part italiana es vol trobar, costi el que costi, culpa per al govern anglès; i, per part anglesa, diaris com el Times i el Daily Telegraph —òrgan d'Eden— insisteixen que Itàlia amb la guerra d'Etiòpia ha violat el Covenant i per això n'ha de sofrir les inevitables conseqüències.

***

S'ha parlat molt de la diversa actitud de la Gran Bretanya pel que fa al pacte ginebrí, citant altres casos i parangonant-los amb l'actual.

Efectivament, en la política anglesa envers Ginebra ha tingut lloc una evolució, que podem qualificar de benèfica, a conseqüència de la influència exercida per l'opinió pública. Cal tenir en compte que Anglaterra és el país on més pesa la voluntat popular, i aquesta s'ha manifestat solemnement dues vegades en favor de la fidelitat al pacte ginebrí: la primera, quan el referèndum organitzat per lord Cecil, que donà dotze milions de vots favorables a l'adhésió a Ginebra; la segona, en ocasió de les eleccions generals, en què tots els diputats conservadors elegits havien exposat un programa de política internacional basat tan sols en el funcionament de la S. de les N.

Ja ho hem dit més amunt: el govern de S. M. britànica no pot seguir altra política que la que desitgen els súbdits. I no podia fer-se una excepció, pel que fa al funcionament del mecanisme ginebrí, amb la Itàlia culpable d'haver trencat el pacte provocant una guerra a Etiòpia.

Tot el que s'ha dit d'odi anglès envers els italians, és infundat i tendencios. Potser ningú com Eden no estaria més content de poder col·laborar amb cordialitat i amistat amb un govern italià semblant als de l'Europa civilitzada, això és, liberal i democràtic; govern que, segons afirma Guglielmo Ferrero en un article recent, és possible també a Itàlia, on no manquen elements per constituir-lo.

La tivantor anglo-italiana ha d'ésser observada des d'un punt de vista objectiu, si es vol ésser exacte. Doncs bé; és únicament motivada per la presència al poder d'un govern feixista, que no fa altra política que la de l'orgull i de la força. Però si un altre govern li ocupés el lloc, no sols la guerra d'Àfrica pendria un altre rumb, sinó que les relacions entre la Gran Bretanya i Itàlia tornarien a ésser tan cordials com ho han estat sempre tradicionalment.

***

El que no es pot saber clarament és l'exacta situació d'Itàlia. La caiguda del feixisme és inevitable, però no imminent. El mateix comte Sforza deia dies passats, a Londres, que ha entrat en agonia, però no pot precisar-se'n la durada. Això vol dir que la política italiana, seguirà encara en les mateixes mans i, per tant, es poden esperar noves caprrades que constituïxin altres tants perills per a la pau.

El reacomastament italo-alemany, que es crea molt dubtós, sembla a punt d'esdevenir una realitat. Tant a Berlín com a Roma estan disposats a oblidar tots els incidents subsegüents a l'assassinat de Dollfuss, i Polònia —que tant ha contribuït a aquest reacomastament— sembla que ha preparat un pla de resolució de la qüestió austríaca capaç d'accontentar Hitler i Mussolini.

Aquest reacomastament pot tenir moltes conseqüències, entre elles que Itàlia deixés d'ésser garant del pacte de Locarno, i Alemanya quedés amb més llibertat de fer el que vulgui en la zona desmilitaritzada del Rin.

Però com que tota acció té la seva reacció, la conseqüència més immediata del reacomastament italo-alemany fóra una més estreta entesa franco-anglesa i un major reforç polític del pacte franco-soviètic. Així i tot, però, es va cap a la divisió de les forces europees. Aleshores, com es pot parlar de seguretat col·lectiva i de limitació dels armaments?

El fet és que de limitació dels armaments ja no se'n parla, sinó, al contrari, tothom només pensa a augmentar-los tant com pot. I de mica en mica, però amb moviment que s'ha accelerat en els darrers anys, es va enrunant l'edifici que s'havia volgut bastir de després de la guerra encà, per a tornar a estar pitjor que en 1914.

TIGGIS

Canòdrom Guinardó CURSES DE LLEBRERS Tots els dissabtes a la tarda diumenges i festius matí i tarda Grans curses de llebrers

NO ESTIGUI PREOCUPAT Si es quelcom que no té remei ¿què en treu de preocupar-se?, i si en té, ¿per què es preocupar? Molt més li valdrà que atengui la seva salut, prenent diàriament dues cullerades de CARNE LIQUIDA dissoltes en la sopa. Ja veurà com això el posarà fort i bo de seguida.

CARNE LIQUIDA del Dr. Valdés García de Montevideo

CAMISER ESPECIALISTA LLEIT EN LA MIDA JAUME I, 11 Telèfon 41655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA ANTONI MARTI Màxima rapidesa □ Màxima qualitat AVINYÓ, 19 pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

EL CINEMA

EL 9 DE MARÇ, AL COLISEUM

Una sessió «Mirador»

El favor amb què els nostres lectors han volgut sempre acollir les nostres iniciatives en el camp del cinema, no ha fet sinó donar-nos més i més consciència de la nostra responsabilitat en aquestes tasques. D'ací, per part nostra, la necessitat d'un control cada vegada més sever, d'un esperit de selecció cada volta més exigent. Aquesta i no altra és la raó per què les nostres sessions de cinema no tinguin ara aquella regularitat d'altre temps. Ens hem fet difícils i no

noms més gloriosos del cinema europeu. La protagonista del film és Elisabeth Bergner, el prestigi de la qual està per damunt de tota ponderació.

Paul Czinner, de qui tots recordem les seves realitzacions del cinema mut, *El violinista de Florència*, *Amor, la Duquesa de Langeais*, *De qui la culpa?*, etc., ingressat al cinema parlat ha produït darrerament *La senyoreta Elsa* (que no s'ha vist encara a Marcelona), *Ariana*, *Melo* i *Caterina de Rússia*.

Del film «Escape me never» («No em deixis»)

podia això ésser d'altra manera. Hem arribat a un punt que ja no podem fer un pas enrera. Com fer-lo, per exemple, després de *Noblesa obliga*, que ha estat un dels èxits que més ens ha satisfet? És per això que no ens sentim amb forces per convocar els nostres lectors si no és en el cas d'una obra veritablement important.

I encara no n'hi ha prou, per justificar una sessió nostra, que el film sigui important. Encara cal, per fer més eficaç la sessió, que el film es presenti amb aquelles característiques peculiars que el fan difícil a la comprensió del que podríem dir-ne el gros públic.

Facilitar que un film com és ara *Escape me never* trobi, ja la primera nit de projecció, el públic al qual va destinat, permetent així que la pel·lícula entri pel bon camí, capaç de donar-li les seves màximes possibilitats d'èxit en les projeccions successives, heus ací la funció de la nostra sessió vinent anunciada pel dia 9 de març al Coliseum.

Ultra tot el que hem vingut dient, hi ha encara la satisfacció de poder una nit reunir en un cinema un públic seleccionat amb l'objecte de crear aquella confortable atmosfera d'homogeneïtat i de comprensió que tant afavoreix la fruïció de l'espectacle.

Escape me never, que es presenta a Barcelona amb el títol de *No em deixis*, és la transcripció cinematogràfica de l'obra de Margaret Kennedy *The fool of the family*. El film és obra de Paul Czinner, un dels

Expatriat el mateix que la Bergner, treballa ara en el cinema anglès, en els rengles del qual ha produït aquest film emocionant, a estones magistral, que és *Escape me never*.

El film marca sobretot la consagració definitiva d'Elisabeth Bergner en el cinema.

Elisabeth Bergner

L'eminent actriu austríaca, que tantes previsions havia manifestat envers el cinema, temps enrera, persuadida finalment per la insistent requesta del seu marit i director d'escena, Paul Czinner, després de les seves encarnacions anteriors d'*Ariana* i de *Caterina*, emperadriu de Rússia, assoleix ací un dels punts màxims a què pot ascendir el geni d'una actriu.

La pel·lícula, magnífic triomf del cinema anglès, està destinada a figurar al costat de *Jo sóc un espia* i *Enric VIII* com l'obra més reeixida que s'ha rodat a Anglaterra, tant per la intensitat del tema, com per les excel·lències de la realització, en l'èxit de la qual cooperen una selecció d'actors admirables.

El *scenario* és obra de R. J. Cullen. La música ha estat composta expressament per al film pel mestre William Walton. La coreografia és dirigida per Frederick Ashton. Nosaltres estem entusiasmats amb el film i confiem que els nostres lectors participaran d'aquest judici tan favorable envers el darrer film de Paul Czinner.

Us parlarem de la pel·lícula en el número vinent, que sou pregats de consultar per informar-vos de tot el que pugui interessar-vos respecte a detalls d'aquesta sessió de cinema.

PANORAMA

Per als «marlenistes»

Marlene Dietrich segueix a Hollywood, rodant amb Charles Boyer el film *I loved a soldier*, que en temps del cinema mut es titulava *Hotel Imperial*. Seguirà a Hollywood fins al mes de maig, que farà vacances i vindrà a Europa, on de passada treballarà en una producció d'Alexander Korda.

No és veritat que vulgui comprar una masia a Txecoslovàquia i retirar-s'hi.

No és veritat que hagi de treballar en un music-hall parisenc.

No és veritat que s'hagi barallat amb Josef von Sternberg.

No és veritat que els kidnappers l'hagin amenaçada amb robar-li la filla, ni que set detectives vigilin la petita Maria Sieber i la seva mare.

No és veritat que es divorciï del seu marit, Rudolf Sieber, ni que aquest hagi dilapidat tots els guanys de la vedette.

No és veritat...

Podria saber-se quantes d'aquestes notícies que ara es desmenten per falses, han estat obra dels mateixos departaments de publicitat?

Pot saber-se mai gran cosa del cert sobre la vida i els fets dels artistes de cinema?

Notícies curtes

Alexandre Volkoff ja ha acabat de rodar *Volga, Volga*.

Un film que prepara Abel Gance: *La Sonata a Kreutzer*, amb Marie Bell i Pierre Renoir i diàleg de Stève Passeur.

La moda dels films d'època: hom anuncia *Manon Lescaut*, segons la cèlebre novel·la de Prévost.

Un altre film biogràfic. Es dirà *Extasi de la Dansa* i evocarà la vida de la ballarina Fanny Elssler, amb els seus amors amb el duc de Reichstadt, i que s'imposà a París malgrat l'hegemonia de la Taglioni.

Llegim que Marcel Gras ha començat ja el muntatge d'*Aux Jardins de Murcie*, i ara es procedeix a enregistrar l'acompanyament musical, de J. Poneigh. Advertim que aquest títol correspon a la traducció francesa de *Maria del Carmen* de Felii i Codina.

Freddie Bartholomew serà el protagonista de la versió sonora del *Petit Lord Fauntleroy*, realitzada per David Selznick.

COLISEUM
DILLUNS ESTRENA

Atencion señoras

CARY GRANT
FRANCES DRAKE
ROSLIE HORTON
NYDIA MORENO
GEORGE WESTMAN
CHARLES BARBER
CLARA LOU SHERIDAN

Una comèdia deliciosa amb 8 estrelles cèlebres

En el mateix programa

"AMENAZA"

amb Gertrude Michael i Paul Cavanagh

Són dos films Paramount

PUBLI-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

Sessió contínua de 3 tardes a 1 matinalada

SEIENT. UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusius

COCKTAIL ESPORTIU
Documental de Paramount

MICKEY BOMBER
Segona setmana del gran èxit de Walt Disney

L'OLIMPIADA BLANCA
Darrers detalls dels Jocs Olímpics fins a la clausura

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons viciis PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL exclusius

LA VIDA DE LES FORMIGUES
Un meravellós documental de U. F. A.

POLEMICA

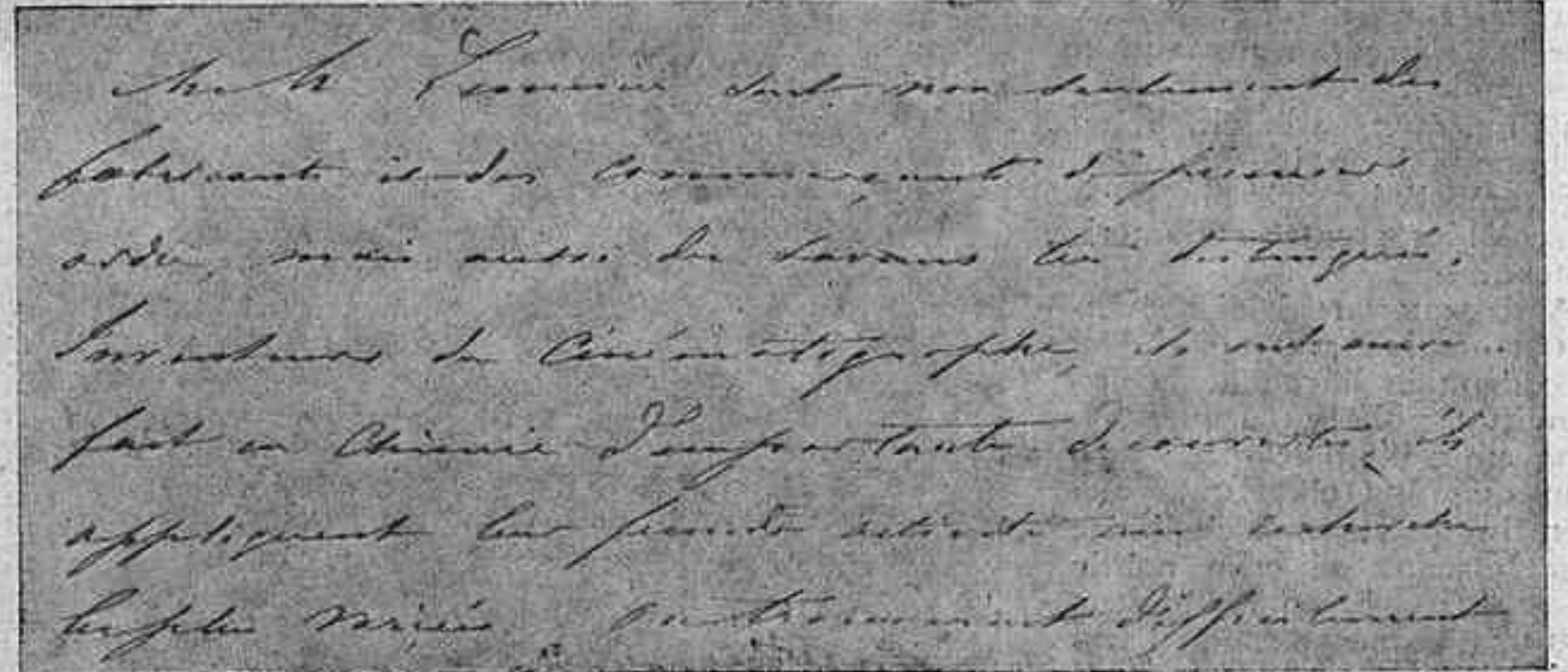
Lumière i Marey

Una mica pertot, s'ha celebrat el quarantè aniversari del cinema, homenajant els germans Lumière, o per haver creat, de *toutes pièces*, un art i una indústria, com ja s'escriu en 1924, en ocasió de col·locar una placa recordatòria en una casa de París.

Però poques setmanes després, Pierre Nogués, cap de laboratori a l'Institut Marey, dirigia una carta al president de l'Acadèmia de Medicina de París protestant de l'atribució exclusiva als germans Lumière de la invenció del cinema. Deia que aquests estaven ben si-

fou explotat per Gaumont fins al 1910. D'altra banda, a l'Exposició de 1889, Emile Reynaud projectà dibuixos animats amb vistes cronofotogràfiques.

El mateix Marey comunicava a l'Acadèmia de Ciències, en 2 de maig de 1892, el seu aparell per a projectar, que «permet de mostrar a un nombre d'auditori el moviment d'objectes de tota mena les imatges successives dels quals han estat recollides per la cronofotografia». El 24 de juny de 1930, en ocasió del centenari del naixement de Marey, el pro-

La carta de Marey en què parla de Lumière com inventor del cinematògraf

tuats per a donar empenya industrial i comercial al descobriment, i trobava just que se'ls en felicités. «Però—afegia—no és pas menys just de dir que Marey és el primer, entre els inventors d'aquest art nou, al qual les ciències deuen tants de documents inestimables, la indústria humana tantes de riqueses i el públic tants d'espectacles instructius i atractius.»

Començava així la «guerra dels orígens», que ara, amb motiu dels honors retuts a Lumière, ha estat represa.

Com és sabut, hi ha poques invencions, per no dir cap, que pugui ésser atribuïda de dalt a baix a un sol home.

Com s'ha dit en aquestes mateixes pàgines, en 1895 (13 de febrer), Lumière obtingué una patent, i el 22 de març del mateix any tingué lloc la projecció privada, a la Societat d'Encoratjament a la Indústria Nacional, i el 28 de desembre de 1895, al Grand Café.

Ara bé, en 1882, el fisiòleg Etienne-Jules Marey, amb el seu ajudant Démeny, començà els seus treballs sobre el moviment i construí el seu fusell fotogràfic basat en l'ús de la placa giratòria.

Ja en 1888, Marey es servia de paper i no de plaques. L'any següent, el químic Balagny, per encàrrec seu, produí «bandes de cel·luloide emulsionades», producte que poc abans, als Estats Units, havia llançat la casa Kodak. El Congrés internacional de Fotografia de 1889 adoptava la paraula «cronofotografia» per a designar els mètodes de fotografia del moviment presentats per Marey.

Aquest, en 3 de novembre de 1890, descriví a l'Acadèmia de Ciències el seu «aparell cronofotogràfic, aplicable a l'anàlisi de tota mena de moviments».

Marey, home de laboratori, no patentà el seu aparell de presa de vistes fins al 1893, i el seu ajudant Démeny, un aparell més perfeccionat de fer córrer el film. Aquest aparell

fessor Richet presentà films realitzats per Marey en 1893, els negatius dels quals es guarden a l'Institut Marey.

Els impugnadors de la prioritat dels Lumière remarquen que Marey només utilitzava les seves projeccions amb fins científics, se'n

Marey i el seu fusell cronofotogràfic

servia per a explicar als estudiants el «moviment dels éssers microscòpics», mentre que Louis Lumière es dedicà de seguida a fer-ne un espectacle públic.

Marey publicà en 1894 el seu llibre *Le Mouvement*, on descriu la seva invenció un any abans que sonés el nom de Lumière.

En 1900, Marey és nomenat del jurat de l'Exposició Universal; refusa i proposa la seva substitució per Louis Lumière, inventor d'una aparell nomenat «cinematògraf». En un article publicat en la *Revue Scientifique* del gener de 1903, Marey explica el seu invent de la cronofotografia, i diu: «L'aplicació més enginyosa i més popular d'aquesta mètode ha estat realitzada amb el cinematògraf de Lumière.»

(Segueix a la pàgina 8)

URQUINAONA

DEMA DIVENDRES ESTRENA

Una magnífica producció dramàtica i una comèdia captivadora que formaran un programa perfecte en un dels nostres millors salons

AVIAT AL TIVOLI

reaparició del genial

EL TEATRE I LA MUSICA

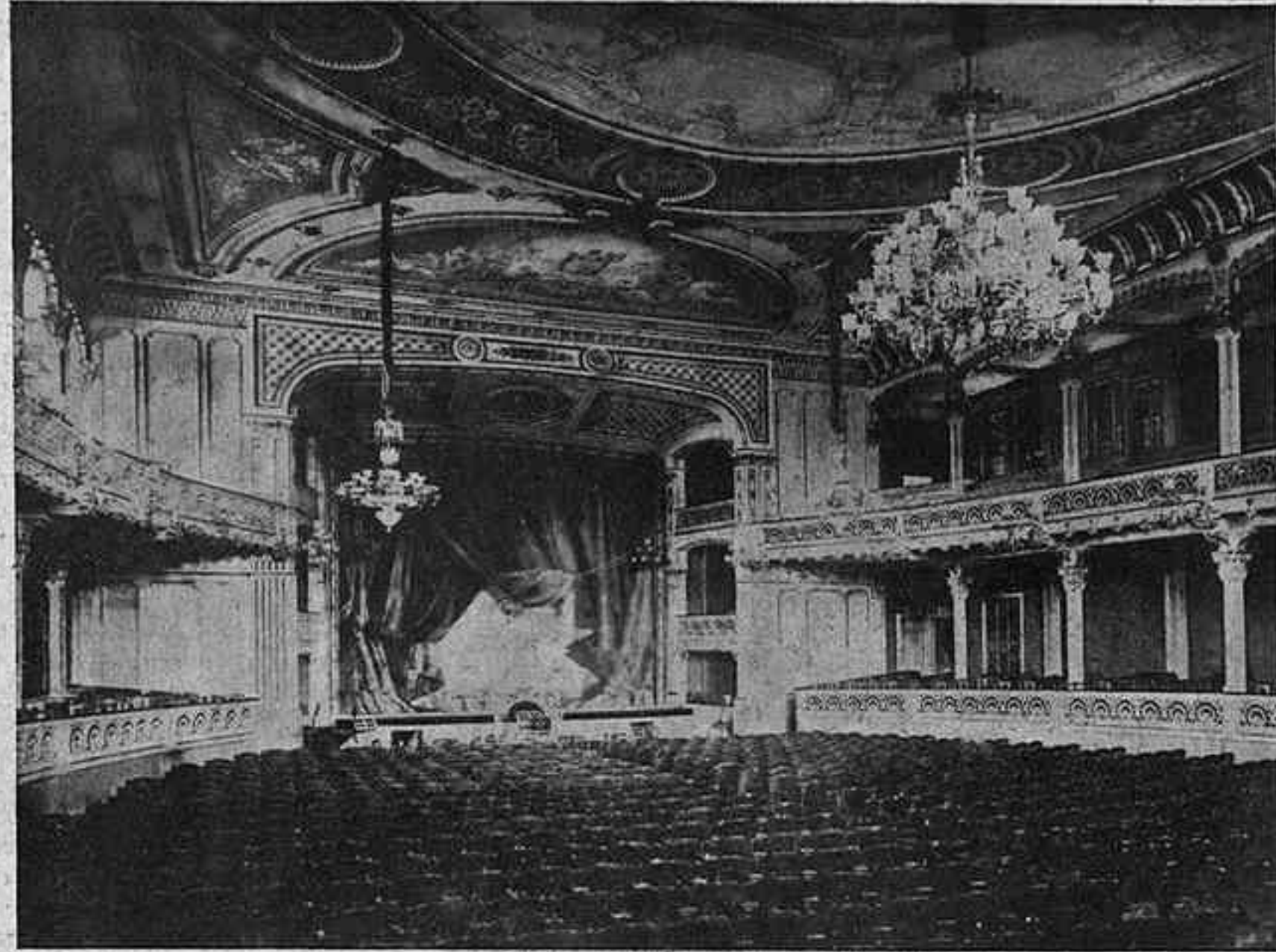
PETITES HISTORIES D'ALTRE TEMPS

La cessió (?) del Líric

En un incís del treball de R. Moragas sortit darrerament a MIRADOR es dona a entendre que per ruqueria dels regidors que eren trenta-set anys ha no tenim avui teatre municipal. La versió no és una novetat. L'he vista repetir, de paraula o per escrit, dotzenes de vegades. Dir que hi ha hagut sempre—hi ha encara—persones crèdules a l'extrem d'imaginar que una badada de l'Ajuntament fes perdre a la ciutat la procció d'adquirir de franc un teatre plaent

forma dita, esdevenia inacceptable, car pujarien les despeses de l'enrunament bastant més del que valien els objectes servibles que de l'operació es treguessin. Més del que pogués valer aixecar un teatre sense el peu forçat que era subjectar-se a la còrpora d'un altre.

Cal esmentar, sobre aquest particular, un article de Bonaventura Bassegoda, contrari, en la seva triple qualitat d'arquitecte, d'aficionat i de ciutadà, a l'aprofitament de

La sala del Teatre Líric

per més d'un concepte. El fet, esdevingut amb els anys versenblant, mereix una rectificació.

Emili Arnús Oliveras, hereu d'Evarist Arnús i Fàbregas, determinà a mig any 1899 edificar l'àrea ocupada pel Teatre Líric, creat pel seu pare en la zona que havia estat els Camps Elisis. A l'hora de desistir-se del coliseu oferí Emili Arnús al Cos municipal el decorat, mobiliari i deixalles de l'obra, a condició que ultra efectuar la Corporació l'enderroc pel seu compte, reconstruís el teatre en terreny de la ciutat. La proposició d'Arnús, presa en consideració pel Consistori, passà a una ponència encarregada d'estudiar l'afer i proposar allò més convenient als interessos comunals.

La intenció del donant succeí, en ésser coneguda, un seguit de controvèrsies. El públic i la premsa debateren llargament el negoci, que comptà aviat amb nombre d'oposants i partidaris. En el rengle d'aquests, diverses entitats culturals i artístiques afectades amb la idea de disposar d'un teatre municipal, iniciativa de la qual s'havia parlat per primer cop tres o quatre anys abans de produir-se el gest d'Arnús. En tant cercaven els uns l'indret d'emplaçament—assenyalaren i tot el bocí de Parc de la Ciutadella ocupat per l'hivernacle—, sostenien els altres que el regal, condicionat en la

les deixes del Líric. Es tracta—digué en substància Bassegoda—d'una sala que data, essencialment, dels Camps Elisis, les construccions dels quals, per exigències del ram de guerra, foren fetes amb entarimat de fusta. Damunt la base d'un d'aquells edificis provisionals bastí Evarist Arnús el Líric, que l'arquitecte Salvador Vinyals i el pintor Soler i Rovirosa embel·liren magníficament. Decoració, per la resta, postissa, composta de guix i cartó-pedra, la qual cosa indica que la importància i l'encís del teatre, apreciables tal com estan actualment, s'esvaeixen en ésser aquest arrencat de lloc. Llevat dels ampits de ferro, les aranyes, les butaques, el decorat, els miralls i les estàtues de Revnés, no hi ha cosa que compensi el treball i les despeses de treure-ho i muntar-ho novament. Val la pena que per aprofitar els accessoris anotats gasti l'Ajuntament la suma quantiosa que representa abatre l'edifici amb el tacte i la cura indispensables per a anar a la reconstrucció?

La discrepància de l'opinió dividí els regidors, que ajornaren indefinidament la resolució d'un ple que no crec que assolís ni tan solament estat consistorial. Que com tants altres assumptes sotmesos tot temps a l'atenció del Consell hauria mort per consumpció, si transcorregut amb escreix el termini natural per a decidir, no hagués interessat Arnús una resposta en un sentit o altre. Constrets a pronunciar-se, convingueren els regidors declinar l'obsequi, no sense agrair la finesa.

Vetaci la història veritable d'una cessió (?) el volum i termes de la qual havia estat manta vegada temptat de fixar. Que endut pel desig de posar els punts sobre les is, he cregut un deure explicar avui.

JOSEP ARTIS

A L'ESpanyOL

"La Maca dels Encants"

d'ALFONS ROURE

Amics que són més vells que nosaltres i que, per tant, han vist unes quantes coses més i tenen una major experiència que la que ens puguem atribuir, ens han dit moltes vegades, en sentir que ens queixàvem de la misèria actual del nostre teatre, que no n'havia per tant, perquè, si fa no fa, la marxa d'aquest sempre ha estat igual. Ha anat sempre a carpentes i tomballons, amb llargues temporades en les quals ni una sola obra escrita en català no era representada i entre les quals, si una escena en la nostra llengua funcionava més o menys normalment, no era pas donant a conèixer obres genials, precisament, sinó que la seva actuació es descabdellava en un gran agruament i una general banalitat, d'on, de tant en tant—molt de tant en tant—, es destacava alguna producció de categoria. La perspectiva en què veiem els temps passats—segueixen dient aquests amics—ens amaga moltes llacunes i profundes solucions de continuïtat, guarnint-nos allò que fou un desert de vulgaritat amb tots els prestigis del poc que hi havia de digne i estimable.

Per això ens és dit que potser exagerem un xic quan ens queixem del panorama que presenten els nostres teatres i de la misèria condició intel·lectual i literària de la producció que ens hi és oferta, l'única que engresca les nostres companyies i els nostres empresaris; car la qüestió de què es tracta es veu que és la de perdre paciència i esperar que d'aquesta inundació d'irresponsabilitat descordada surti—per un miracle, del qual, com a bon miracle, ningú no ens sabrà explicar el mecanisme—un autor solvent i correcte que es faci creditor, ensem que als aplaudiments del públic, a l'elogi de la crítica.

Anàlitzar la impossibilitat que això succeeixi sense capgirar del tot tota mena de lògica, ens portaria massa lluny. Per altra banda, el nostre intent, avui, no és altre que el de repetir una vegada més—amb perdó del lector—, i a propòsit de la desgraciada astracanada de Roure estrenada la passada setmana a l'Espanyol, per la companyia Vila-Davi, *La Maca dels Encants* o *la culpa no és de les dones*, la poca satisfacció que ens causa haver de contemplar els nostres còmics dedicats a feines tan poc plausibles per a nosaltres com és aquesta del foment del mal gust, del xarisme i de l'analfabetització del ciutadà mitjà a través de produccions d'aquesta categoria.

No volem negar—la veracitat dels testimonis ens ho priva—que tots els anys que han passat de Robrenyo encà hagin estat tan tristos i pobres per al teatre català com aquest que estem passant. Però ens sembla que tenim una mica de dret a pensar que el temps no passa debades i a exigir una mica de serietat i solvència en aquestes coses que ens toquen tan de la vora.

Resulta ja potser un xic depriment i demoralitzador que, per respecte al rètol sota el qual s'emparen aquestes produccions que en qualsevol altre país no obtindrien la consideració de ningú ni tan sols per a blasmar-ne o criticar-les, hom se n'hagi d'ocupar i, més encara, que, per consideració a aquest rètol, els sigui concedit un ajut, per petit que sigui, per part de les corporacions que, si altra cosa no, haurien d'exigir un mínim de dignitat en aquelles coses a les quals el presten.

JOAN CORTES

El rajà s'entrena (Die Koralle, Berlín)

SAVOY

LES ULTIMES NOTÍCIES DEL MÓN

PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988
Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit
BUTACA, UNA PESSETA

AQUESTA SETMANA
Els 40 reportatges Fox-France Actualité
El Govern Azàia
Les manifestacions a Madrid
La clausura de la Olimpíades
Partit Alemanya-Espanya

Cruces de madera

Un gènere nou - Documental i assumpte alhora
Basat en la novel·la de Roland Dorgelès
El film més gran sobre la guerra

A propòsit de l'orgue

El poc èxit de públic que ha obtingut la sèrie de concerts que ha donat recentment André Marchal, organista de Saint-Germain des-Près de París, sobre els grans formes de la música d'orgue, suggereix a Boris de Schloezer, el crític musical de la *Nouvelle Revue Française*, algunes consideracions ben dignes d'atenció.

Com és — es demana — que l'orgue, en altre temps el primer dels instruments, avui encara el que compta amb majors recursos tècnics, es trobi en una decadència tal? En primer lloc — diu — és per culpa dels mals

organistes. Incapaços de moderar llur ambició de grandesa sonora, utilitzant a cada moment i sense cap necessitat musical veritable tota la puixança de llurs instruments, han convertit l'orgue en una mena de caixa dels trons impossible d'escoltar. Com més han estat els recursos de l'orgue, major ha anat esdevenint també aquest abus.

En segon lloc, la culpa és dels fabricants d'orgues, que han perdut la tradició dels avantpassats i que a força de perseguir els avenços tècnics de darrera hora, han aconseguit desnaturalitzar, en la majoria dels casos, llur producció. També és una causa de decadència — segueix dient Schloezer — el fet mateix que l'orgue s'hagi vinculat estretament amb la vida religiosa. Això, que en altre temps contribuïa tant a augmentar el seu prestigi, avui l'ha dut a una mena de món completament a part del musical, fins a un tal punt que, morts César Franck i Saint-Saëns, ja no hi ha veritables compositors de música d'orgue: els que n'escruien són simplement organistes que escruien per a ells, però sense més afany ni més èxit artístic que el que puguin tenir els pianistes virtuoses quan escruien per al piano.

Per fi — i aquest és sobretot el punt que ens interessa — Schloezer assenyalava com a causa més important un fet d'ordre no pas estètic, sinó social. L'orgue, diu, instrument essencialment polifònic, ha perdut el seu lloc d'honor perquè l'hi han pres el piano i l'orquestra, que es presten millor a l'expressió dels sentiments individuals, entronitzats pel romanticisme. No és que les grans composicions d'orgue dels antics no fossin capaces d'un altíssim lirisme — Bach i Frescobaldi ens ho desmentirien bé prou —; és que el lirisme d'ara és sobretot subjectiu, i que l'artista, àdhuc per a les nostres generacions que semblen tan allunyades del romanticisme, segueix essent el revoltat, l'home antisocial, i per consegüent l'home antipolifònic, si és que és permès d'emprar aquest terme. Per això més que per cap altra causa els compositors de música d'orgue han perdut la virtut, i, quan no escruien obres de simple virtuosisme, cauen — cito textualment — en una sentimentalitat ploranera o en el *pathos* romàntic d'un sub-Wagner (si és que, com alguns, a la recerca de sonoritats rares, no fan sub-Debussy, que encara és pitjor).

Ara, si això fos cert, hauríem de creure que les noves comunions místiques — socialistes o nacionalistes — que tendeixen novament a fer entrar l'home en un estret contacte amb els seus semblants, afavoririen una nova florida de la música d'orgue, com haurien d'afavorir, lògicament, la de la música coral. Però per ventura la polifonia no suposa un acord de veus diferents, i per tant de sentiments diferents, dintre una mateixa gran idea? I les agrupacions actuals reposen realment sobre la idea o sobre uns mesquins interessos?

Un brillant periodista barceloní escrivia un dia, ja fa temps, que la gent que saben tocar el piano anaven desapareixent a mesura que es perdia el liberalisme. I l'aparició del liberalisme, podriem dir ara, va arrossegar la ruïna de la polifonia i de la música d'orgue. I bé, és que no reaccionarem mai més? Si mai el liberalisme, que al capdavall és una forma del romanticisme, desaparegués del tot, quina seria la forma musical que correspondria als nous tipus socials?

J. PETIT

CINEMA CATALUNYA

CASIMIR ORTAS

en la seva primera, formidable i incomparable comèdia cinematogràfica

Tothom a riure i a sentir-se feliç!

La millor hora de la seva vida la passarà veient

AVENTURA ORIENTAL

Casimir Ortas, Anselm Fernández, Aurora García Alonso, Carme Sebastià, La Yankee, Guerrita, Teodor Busquets, etc.

Una producció Ibèrica Films distribuïda per Buigas & Soler, S. L. (Hores de projecció: 4'20, 6'25, 8'35 i 11'10)

Per fi!

Un gènere nou en pel·lícules nacionals!

La carga del diablo

film d'acció, Columbia, per Marian Marsh i Wallace Ford

FITO CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 44655

CAPITOL
UN PROGRAMA QUE HOM APLAUDEIX DESPRÉS DE CADA PROJECCIÓ

PAUL MUNI
EN **BARRERAS INFRANQUEABLES**
I TAMBE

"El misterio del cuarto azul"
per ELSE ELSTER
SESSIÓ CONTÍNUA DE 4 A 12'30

FEMINA
El cinema de les grans estrelles presentarà DEMÀ DIVENDRES la màxima estrella europea

FRANZISKA GAAL

en la divertidíssima comèdia

"PETER"
amb **HANS JARAY**
el famós «Schubert» de «VUELAN MIS CANCIONES»

UNA PEL·LICULA UNIVERSAL

El rajà s'entrena (Die Koralle, Berlín)

SAVOY
LES ULTIMES NOTÍCIES DEL MÓN

PASSEIG DE GRACIA, 86.—Telèfon 76988
Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit
BUTACA, UNA PESSETA

AQUESTA SETMANA
Els 40 reportatges Fox-France Actualité
El Govern Azàia
Les manifestacions a Madrid
La clausura de la Olimpíades
Partit Alemanya-Espanya

Cruces de madera
Un gènere nou - Documental i assumpte alhora
Basat en la novel·la de Roland Dorgelès
El film més gran sobre la guerra

Quant al programa, el que ens sembla més interessant és la reivindicació que hi era feta del geni de Liszt. Estem tots plegats tan acostumats a no sentir altre Liszt que el sonor quincaller de les rapsòdies i les *Campanelles* diverses, que l'audició d'una obra seriosa com el *Concert en mi bemoll* per a piano i orquestra ens sembla una descoberta. Sortosament, aquest no és l'únic exemple que podem citar, durant el que va de curs, d'execució d'una obra realment important de Liszt; esperem que hauréu trobat el bon camí i que ben aviat el nostre públic donarà a aquest autor l'honorífic lloc que li correspon en la història de la Música.

J. P. M.

—Ja fa dos mesos dels Reis i encara no se n'han cansat!
(Gringoire, París)

LLORENS
RAMBLA DE LES FLORS-30

LES AL·LETTRES

EN LA MORT D'UN HISTORIADOR IL·LUSTRE

Luis Ulloa

Amb la mort de Luis Ulloa Catalunya ha perdut un dels estudiosos que més, i més desinteressadament, han treballat sobre una de les èpoques i dels aspectes de la seva història que havien romàs més foscos. Perquè Luis Ulloa, en llançar la seva tesi de la catalanitat de Colom, que tant apassionà els nostres erudits i el nostre públic, aportà tal riquesa de documentació sobre la participació catalana en la descoberta d'Amèrica, que, si fos refutada definitivament — com molts han intentat —, les seves obres sempre es salvarien.

Enginyer peruà i director de la Biblioteca Nacional de Lima, Luis Ulloa (nat el 1858) per estudiar diverses qüestions històriques referents a la descoberta d'Amèrica i els conquistadors, especialment en el Perú, després de molts anys de recerques en arxius i biblioteques europees i americans, publicà, el 1927, el seu llibre *Christophe Colomb catalan; la vraie genèse de la découverte de l'Amérique*. D'altres treballs en català, francès i espanyol no feren més que refermar la seva tesi, la qual trobà de seguida seguidors entre els nostres estudiosos i, val a dir-ho, impugnadors aferrissats.

Una síntesi de la tesi de la pre-descoberta d'Amèrica i de la catalanitat de Colom fou donada per Luis Ulloa en els *Internationalen Amerikanisten Kongresse* celebrats a Hamburg el 1930.

Les conclusions que sintetitzà dels seus treballs anteriors foren les següents:

I) Quan Colom arribà a la Cort dels Reis Catòlics per parlar de les terres d'enllà de l'Atlàntic, ja havia estat en algunes d'aquestes terres, perquè, entre altres raons, als capítols fets abans del primer viatge es troba la frase «...en alguna compensació de lo que ha descubiert en las mares oceanas...». Hi hagué, doncs, una pre-descoberta d'Amèrica.

II) Aquesta pre-descoberta només podia haver estat efectuada per la via d'Islàndia, Groenlàndia, el Labrador, Terranova i la Florida, i tot fa creure que Colom aleshores no duia el nom Cristófor sinó Joan. [Luis Ulloa ha explicat, en altra ocasió, l'equivalència o confusió entre els noms Xristófer i Joan Baptista.]

III) Colom hauria viscut un temps en companyia de corsaris danesos dels qui freqüentaven Islàndia i Groenlàndia.

IV) Tant la cronologia de la pre-descoberta com moltes dades de la vida de Colom anteriors als seus contactes amb els Reis Catòlics en 1486 fan que no pugui ésser identificat amb el Colom tradicional, el fill de Domínic Colombo, teixidor de llana genovès.

V) Existeixen documents autèntics i irrefutables que s'oposen radicalment a aquesta identificació.

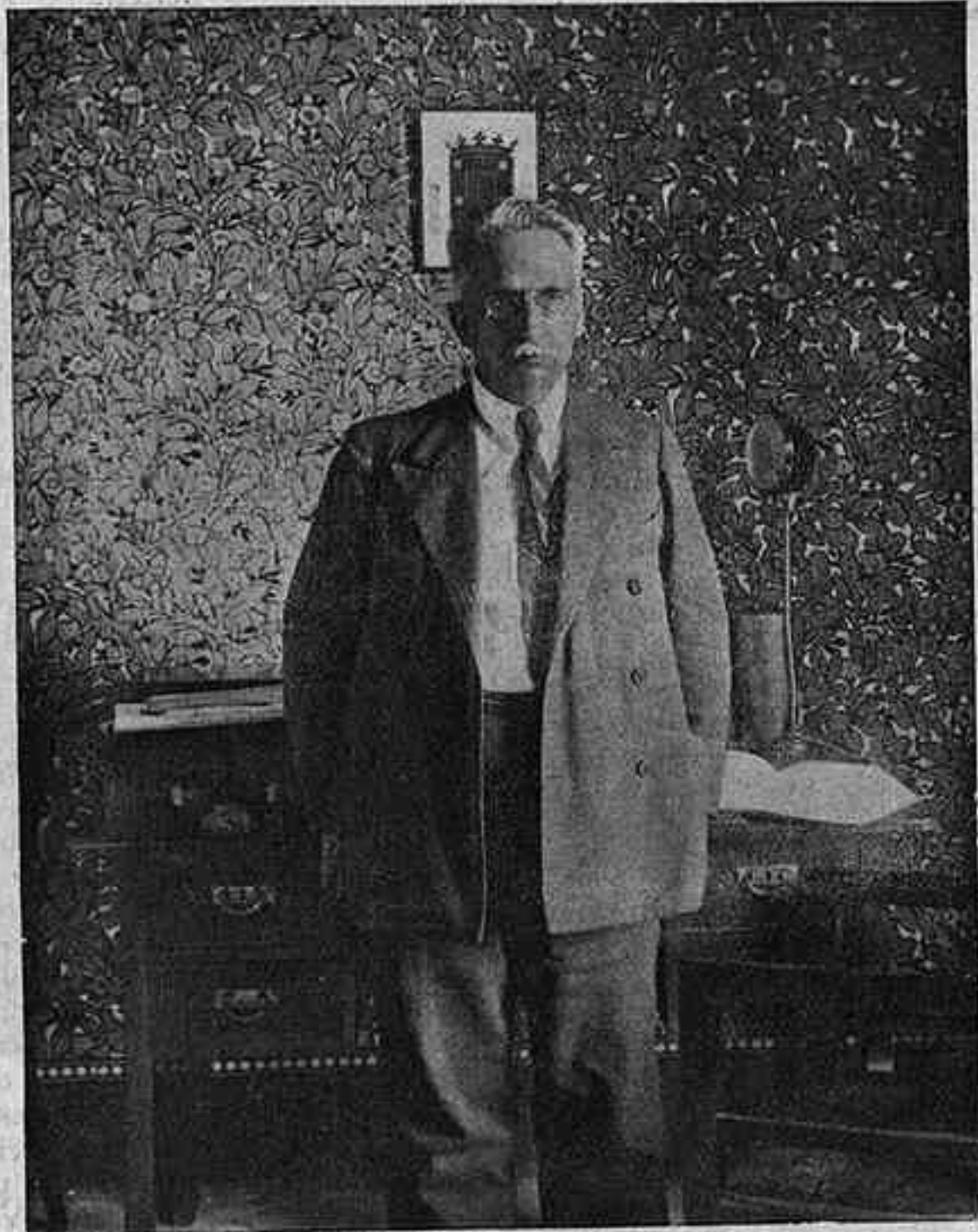
VI) Els cronistes oficials espanyols dels segles XVI i XVII, dominats per la Inquisició i pel zel governamental, no han intentat, en general, de descobrir la veritat, sinó que únicament s'han dedicat a exaltar i glorificar la intervenció dels Reis Catòlics, sobretot Isabel, dignificada per ells a despit de la veritat. Quant als historiadors espanyols, amb alguna honorable excepció, s'han deixat dominar per la tradició sense oposar als cronistes oficials una reserva crítica: Fins i tot alguns d'ells sobreconsideren les raons polítiques i dinàstiques en gran dany de la seva història.

VII) En la documentació clàssica, a base de la qual Humboldt, Hérissse i altres savis

que en el segle XIX han escrit la història de la descoberta i de Colom, sovintegen falsedats, algunes de les quals són veritablement escandaloses.

VIII) Per contra, existeix una gran quantitat de documents perfectament autèntics i de la més alta importància que es relacionen amb la tesi de Luis Ulloa i que fins ara no han estat utilitzats ni tan solament coneguts per aqueixos historiadors.

IX) L'estudi sever i imparcial de tota

Luis Ulloa

la documentació autèntica condueix a considerar Colom d'origen català.

X) Sense aventurar una identificació precisa i exacta de la personalitat del descobridor, es pot avançar que era un antic corsari, nat de pares catalans i que tingué relacions molt estretes amb el corsari o corsaris dits Casanova-Coullon, al servei de Lluís XI de França.

XI) Fins ara tot duu a creure que un d'aquests corsaris, el designat per alguns cronistes amb el nom de Colom el Jove i de vegades amb el nom de Joan, si no fou el mateix Colom, fou un molt proper parent seu.

Aquesta és en síntesi la important tesi que ha fet de Luis Ulloa un personatge admirat per tants de catalans, la qual — com ell confessà — trobà més adversaris a Espanya que a Itàlia. No s'amaga a ningú com són d'arriscades aquestes conclusions; la tasca d'impugnar-les és més còmoda que la de defensar-les, tenint els impugnadors el gran suport de la tradició.

Luis Ulloa morí tot just quan la seva tesi ha estat fonamentada i mig bastida i quan alguns historiadors han aportat nova documentació a les seves conclusions. Cal, però, que el problema sigui estudiat ben a fons i les raons d'ambdues parts ben sospesades. Aquest és el róssec que deixa la tasca de l'il·lustre historiador peruà, gran amic de Catalunya i que haurà donat a la nostra pàtria un nou i bell motiu d'orgull nacional i produït un augment d'interès per una qüestió apassionant.

MARTÍ DE RIQUER

L'actualitat literària

«Vocabulari castellà-català»

Emili Vallès — que entre d'altres treballs lexicogràfics i gramaticals és l'autor del *Pallas*, diccionari que ha prestat i presta encara valuosos serveis, i del *Diccionari de barbarismes*, que tant, comptant-n'hi que escriuen, haurien de conèixer — ha publicat un *Vocabulari castellà-català* editat per Seix i Barral. El nom d'aquesta casa és, acreditat ja d'anys per tantes publicacions, luxoses moltes d'elles, garantia de bona i acurada presentació, així com el nom de Vallès és garantia de solvència i de feina ben feta.

Aquest *Vocabulari* comprèn uns trenta mil mots castellans amb llurs correspondències catalanes. S'hi ha prescindit d'aquelles paraules gràficament iguals en ambdós idiomes i d'algunes altres, com els adverbis acabats en *ment*, el trasllat de les quals de l'un idioma a l'altre no pot presentar dubtes.

Precedeix el cos de l'obra un breu i claríssim estudi de les diferències fonètiques i morfològiques entre ambdós idiomes.

Tenint present el gran nombre de catalans que han format la seva cultura primària i secundària en llengua castellana, aquest *Vocabulari castellà-català* d'Emili Vallès resulta una obra indispensable a tothom — car els dubtes es presenten sovint a tothom —, mentre no existeixi un complet diccionari de correspondències entre els dos idiomes (només el ja esmentat *Pallas* omple parcialment aquest buit). L'actual *Vocabulari*, però, tindrà sempre l'avantatge de la seva concisió i maneabilitat, i prestarà un gran servei, especialment, als escolars i estudiants.

C. C. I.

S'ha constituït a Barcelona el Club Inter-canvi Cultural (*Vereinigung für geistigen Austausch*), lliure d'aspiracions polítiques i de tendències dogmàtiques, que aspira a posar en contacte representants de la nostra vida espiritual i artística i els forasters cultes que s'estatgen entre nosaltres. D'aquest contacte entre intel·lectuals de països i cultures diverses n'ha de resultar afavorida la mútua comprensió i un major assabamentament de tot l'interessant en ciències, arts, economia i actualitats en general.

El C. C. I. C. ha elaborat un programa dens de conferències sobre temes variats: història, literatura, psicologia, folklore, economia, etc., etc.

No cal dir — com desitgem que la noble i simpàtica tasca del C. C. I. C. pugui desenrotllar-se amb tota plenitud i trobi entre nosaltres l'atmosfera i l'ajut necessaris.

«El señor gobernador»

Fa un parell de dies, els diaris anunciaven el nomenament de Braulio Solsona per al càrrec de governador civil de València. I en feia pocs més que reblem un llibre de Braulio Solsona, titulat *El señor gobernador*, memòries anecdòtiques del pas del seu autor pels governs civils de Burgos, Huelva i Alacant.

Braulio Solsona, barceloní d'adopció, s'ha format entre nosaltres; de sentiments catalanistes i republicans a tota prova, es trobà, en el destrós segon bienni de la República, tornat a la seva condició de periodista que en ocupar el càrrec ha hagut d'interrompre les relacions amb els periòdics on havia col·laborat, algunes de les quals no ha pogut reprendre, objecte del boicot sord que aquests dos darrers anys s'ha exercit contra persones del primer bienni que no han volgut, dignament, posar-se a to amb la situació.

Malgrat la seva intranscència volguda — car l'autor reconeix que el pas per uns quants governs civils no acaba pas de justificar la publicació d'un llibre — l'obra de Solsona és prou demostrativa de la vida a les províncies i de la mentalitat que encara hi regna, la qual havia d'ésser canviada per obra del nou règim si el segon bienni d'aquest no hagués estat un retorn a les tradicions miserables i corruptes de l'antic règim. En aquest aspecte, les experiències de l'autor a Burgos — essent el governador s'hi organitzà la manifestació contra l'Estatut — són demostratives en alt grau.

A remarcar, per la seva major importància històrica, les repercussions del 10 d'agost a la província de Huelva; com es recordarà, hi fou detingut Sanjurjo, en intent de guanyar la frontera portuguesa.

El llibre, escrit amb solta i aquell estil que en diriem periodístic si aquest qualificatiu no s'hagués fet malbé, és lleig i gust.

Les darreres novetats franceses

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 2318

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

Els Llibres

Ramon Esquerra, *Lectures Europees* (La Revista) Alexandre Kuprin, *Iama* (El Femer) (Ed. Proa)

Ramon Esquerra, en un brevíssim próleg que precedeix al recull d'assaigs que ha publicat, sota el títol *Lectures Europees*, en un recent volum de les publicacions de *La Revista*, ja al·ludeix la qüestió prou discutida de si és o no justificable l'edició en un llibre d'uns articles de diari o revista. No seré pas jo, culpable d'un pecat similar, qui

velles policiaques. Per últim, no podent citar tots els capítols del llibre, vull assenyalar els punts de vista interessants de l'estudi sobre Tolstoi i les breus notes aplegades sota el títol *Consciència de la crisi*.

En conjunt, el llibre de Ramon Esquerra és un bon testimoni de la cultura de l'autor i de les seves dots d'observació i crítica. En aquest sentit, ultra el que ja he remarcat de divulgador de literatures estrangeres, el contacte amb les quals només pot fer-nos un bé, aquestes *Lectures Europees* tenen un interès positiu.

***

Segurament, si deixem de banda Tolstoi i Dostoievski, i potser alguna de les novel·les més «europees» de Turguènev, el llibre rus que ha estat més editat entre nosaltres és aquesta *Iama* que ara se'n presenta en català per obra del traductor Francesc Payarols i de les Edicions Proa. En castellà sol, ja he perdut el compte de les edicions que han estat perpetrades del llibre de Kuprin, que tanta sensació causà quan, a través de la traducció francesa, fou conegut a Europa. Aquesta voga no té res d'estrany per la condició del llibre, que tracta un tema universal, com és la prostitució, i que l'agafa amb un innegable «russisme» que, amb la seva tendresa i la seva pietat, amorseix l'implacable realisme de la narració. Jenka, la pupilla del bordell que acaba suicidant-se, després d'una escena patètica, que és la més famosa del llibre, és una germana legítima de la Sònia Marmelàdova que el cinema ara popularitza en les versions de *Crim i Càstig*, igual com la ingènua Liubka

Alexandre Kuprin

volgui erigir-me en jutge d'aquesta qüestió. Però en el cas de Ramon Esquerra, en el qual els articles prenen sovint l'abast i l'extensió de l'assaig, i on també hi ha una unitat en el tema, prou sintetitzat en el títol, la publicació del llibre em sembla plausible i interessant. Tot allò que es faci per a desvetllar la curiositat del públic envers els llibres, en un país tan distret de les coses de l'esperit com és el nostre, em sembla lloable, i aquests assaigs de Ramon Esquerra, esparsos damunt les planes dels diaris i revistes de Catalunya (a MIRADOR havien estat publicats alguns dels estudis sobre autors anglesos que formen la part més important del llibre) i que ara han estat revists, ampliat i recollits en un volum, poden servir per a orientar els lectors catalans, i per a establir punts de referència en voler establir un contacte amb les literatures estrangeres. Simples notes bibliogràfiques com són alguns d'ells o aguts estudis crítics com resulten d'altres, aquests articles de Ramon Esquerra són sempre interessants de llegir.

El primer, *Evolució de la novel·la*. De l'epopeia al lirisme, planteja els problemes difícils de resoldre del que ha d'ésser la novel·la i de la transcència que les aportacions de Proust, de Giraudoux, de Virginia Woolf poden tenir per a un gènere literari que, fins ara, és el més conreat i el més popular de tots. Poesia o epopeia? es pregunta Esquerra, davant les darreres realitzacions de la novel·la. Un tema condensat en poques ratlles i que suggereix llargues polèmiques i assaigs contradictoris. Entre les *Notes sobre literatura francesa* que segueixen, les més interessants són, sens dubte, les que fan referència a l'estada de Stendhal a Barcelona i l'assaig sobre Giraudoux, una de les admiracions més vives de Ramon Esquerra. De les notes angleses cal remarcar els estudis sobre Virginia Woolf, Conrad i el cinema, les presentacions concises i exactes de Mansfield i Lawrence, i per últim l'assaig sobre Aldous Huxley, que abunda en apreciacions exactes, però en el qual trobo un oblit imperdonable, que és el de la gran novel·la que es diu *Those Barren Leaves*, potser tan important com el *Point Counterpoint*, i una altra omissió, que és la poca atenció que Esquerra dedica a *Crome Yellow*, aquell llibre tan divertit i significatiu. Subscriuria de bon grat la defensa de la novel·la detectivesca que fa Esquerra si no fos que trobo excessiu l'elogi d'Edgar Wallace, la qualitat literària del qual no pot comparar-se amb la de Chesterton, Van Dine i Agatha Christie, per no esmentar sinó tres autors famosos de no-

l'estudiant Likhonin vol redimir és germana de la protagonista de *Resurrecció*. Més que una novel·la, amb una unitat d'argument i de personatges, *Iama* és una visió fotogràfica de la vida en un prostíbul de la Rússia d'avantguerra, semblant d'altra banda als de tot arreu del món. Passen, en aquest marc repulsiu, tants personatges interessants, que Kuprin no es resisteix a seguir-ne, fora del clos de *Iama*, les experiències, com la de l'estudiant Likhonin, vista amb una crueltat i exacta comprensió de la psicologia dels joves, i com el viatge del tractant de blanques, Horizont. També hi ha, en el curs de *Iama*, moltes discussions sobre el tema apassionant i secular de la prostitució, però Kuprin no vol pendre part i es limita a presentar amb tot el seu horror i la seva crueltat un càncer que la societat no ha sabut encara eliminar del seu cos. Entre els personatges que desfilen pel bordell hi ha tipus pintorescos, anormals, però en general Kuprin es limita a pintar els homes i les dones tal com són generalment, ni bons ni dolents, i precisament d'aquest contrast entre la mediocritat dels personatges i llur reacció en posar-se en contacte amb el prostíbul neix tota la força d'exemplaritat de *Iama*. Al darrer capítol l'autor ens fa assistir a la dispersió del barri de prostíbuls, a la desfeta de les cases públiques, en unes pàgines precipitades i fredes com la narració d'una sèrie de fets diversos que vol ésser.

Traduir un llibre així, en el qual les expressions de l'argot del bordell i les descripcions realistes veïnen paràgrafs d'un lirisme autèntic, és una feina arriscada, que demana un gran tacte: Francesc Payarols, que ja ha demostrat la seva competència en altres traduccions del rus, ha sabut sortir-se aïros de l'empresa.

RAFAEL TASIS I MARCA

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

PRÒXIMAMENT APAREIXERÀ EL PRIMER FASCICLE DE LA

Geografia de Catalunya

Pròleg de CARLES PI I SUNYER

Redactada per C. A. Jordana, amb la col·laboració especialitzada de P. Bosch Gimpera, Ll. Creus i Vidal, Ignasi Armengou, A. Duran i Sampere, M. Faura i Sans, Marcel Chevalier, S. Rubió i Tudurí, Ignasi de Sagarra, J. de C. Serra Ràfols, P. Mas i Perera, N. Llopi i Lladó, Arnau Margarit, etc., etc.

Tres mil gravats

EDICIONS DE LA

LLIBRERIA CATALONIA

3, RONDA DE SANT PERE, 3

—Que són aquestes quinze pessetes de despeses de secretaria?
—La meua última permanent.

(The Humorist, Londres)

—Aquell és el teu papà?
—Sí, des de fa vuit dies.

(Gringoire, Paris)

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73015

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LES ARTS I ELS ARTISTES

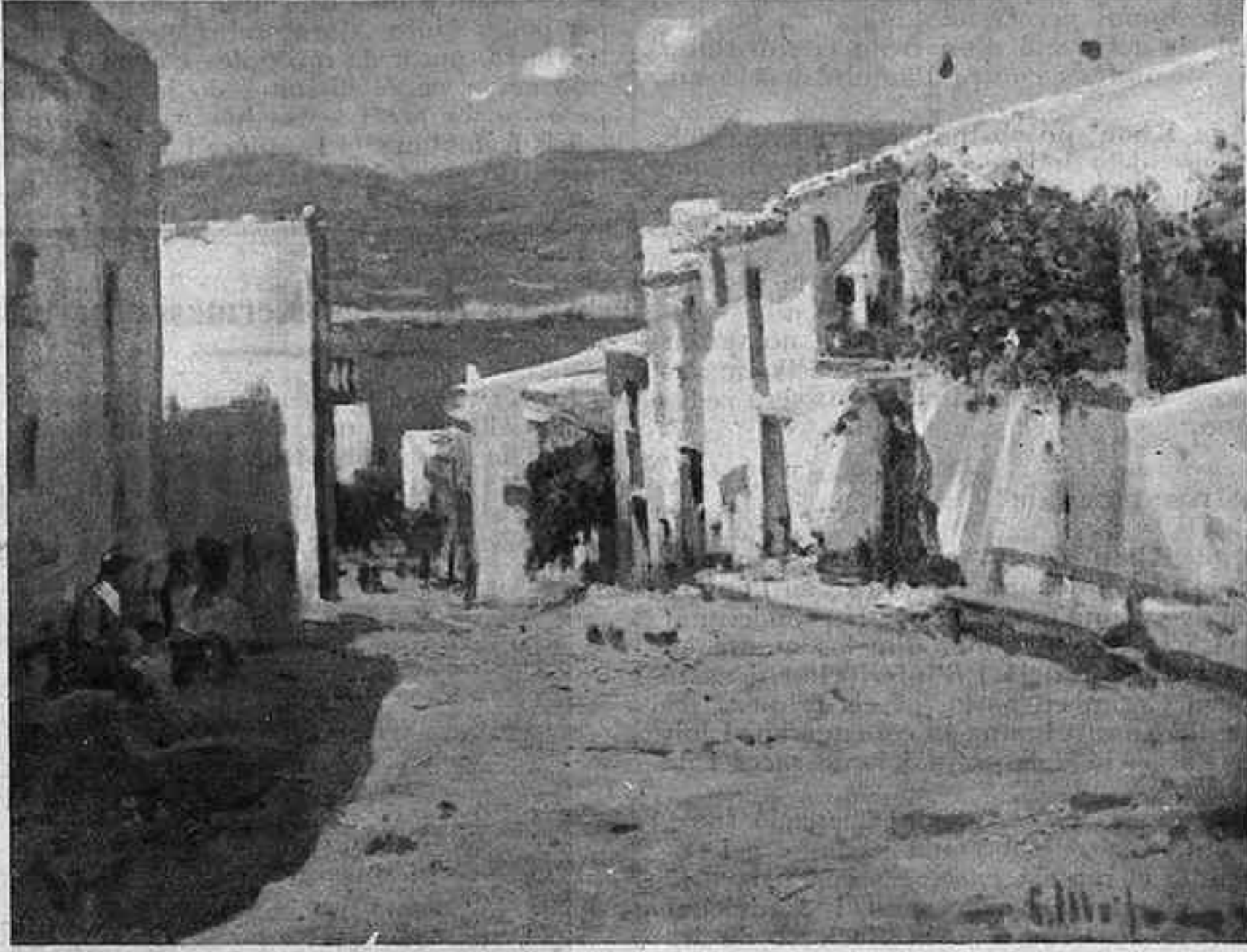
Les Exposicions

Eliseu Meifrèn

A poques setmanes de distància de l'homenatge que se li organitzà amb motiu d'haver guanyat el Premi Nonell, Meifrèn porta a cap a la Sala Gaspar una densa exposició de teles realitzades en aquests dos darrers anys. No podem afegir res que ja no s'hagi dit en el transcurs d'aquests dies. Meifrèn es mostra amb tot el seu interès

judica visiblement. A la gràcia que hem dit que aconseguí, cal afegir-hi l'esperit lúric. En general les petites figures de Clotilde P. Fibla posseïen un aire especial; si bé som els primers a negar-los el títol de reeixides, no volem regatejar-los el d'interessants degut a la seva gràcia i a aquesta seva lírica sorollosa.

Clotilde P. Fibla en la segona sala es veu preocupada per l'altra cara estètica.

E. Meifrèn — Carrer de Llansà

i referma una vegada més la raó de la concessió del premi.

Laporta-Astori

En l'exposició que aquest any Laporta-Astori celebra a La Pinacoteca s'adverteix l'esforç del mestre en l'ofici damunt totes

Ramiro Arrue — Belascoain

les altres particularitats que un esdeveniment d'aquests pot oferir.

En tots els temes que el pintor ha abordat hom hi troba aquest fet en primera línia. Com a exposició de qualitats reeixides, doncs, és magnífica. Impossibilitat d'assenyalar-hi la manca de cura i l'estudi directe i minuciós del natural.

D'acord en aquest extrem, diguem tot seguit que Laporta-Astori no ha triomfat tan obertament en l'esperit de les coses. La sensibilitat refredada domina l'ambient i només aconseguen l'oficialitat de la perfecció aquelles teles en les quals la premeditació i l'especulació del color arriben al seu grau màxim, que són exactament aquelles en que la figura hi és absent.

Clotilde P. Fibla

L'expositora de la Sala Busquets ocupa la totalitat de la casa amb els dos aspectes artístics amb que s'ha presentat.

Les escultures, que omplen la primera sala, es presten a serioses meditacions. L'autora defug sistemàticament l'elaboració de la bellesa, el requisit de la puresa línia. Opta per la recerca d'aquella en la gran massa, en el conglomerat expressiu, en la inspiració elemental i bàrbarament pura dels arcaics grecs.

N'aconsegueix una gràcia, més destacada en unes peces que en altres, com el resultat més positiu. La mètrica lliure d'aquest procedir fa perdre una gran quantitat de matisos i fa pensar que si es lligués una mica més al record dels canons clàssics i expulsés part del punyent i de l'arbitrari, de la seva escultura desapareixeria l'ombra del transcendentalisme que avui té i que la per-

Cerca la bellesa en la unió desenfrenada de colors. Acti hi ha l'artista que menysprea la traça i abandona l'objectivitat per a sumir-se en l'estudi dels ideals, no pas els ideals arcaics de la seva escultura, sinó d'una supercivilització que vol expressar amb una hipersensibilitat i fantasia colorística i sentimental que obligadament hem de reconèixer com a bona.

Maria Freser

Vint aquarelles és el conjunt amb el qual Maria Freser inaugura dissabte passat la seva exposició a les Galeries Syra. Exposició bilateral, dansarines, el seu tema preferit, i flors i fruites.

Ens decantem preferentment pel primer tema. En aquest la pintora hi troba motiu per a mostrar la seva gran habilitat i *souplesse* per a interpretar fugissers instants de dansa que sap captar excel·lentment, com saben prou bé els lectors de MIRADOR, car en aquestes pàgines han aparegut sovint deliciosos apunts d'aquesta artista.

A part de totes les obres que fan referència a ballarines, volem destacar les numerades amb els 17 i 18, *Apunts de platja*, que són uns magnífics reculls de moviment i color.

Ramiro Arrue

A les mateixes Galeries el pintor base Arrue hi ha exposat unes teles i dibuixos del seu país que queden com una bella mostra de l'art nòrdic ibèric. Austeritat i correcció de dibuix i paleta apagada, grisa, renyida amb tota classe de francesilles imaginatives. Són a remarcar, pel seu caràcter i la bona factura, totes les obres transumptes de pobles, i els dibuixos, d'un alt sentit decoratiu, d'escenes típiques basques.

Adjunt a les pintures, Arrue exposa una bona col·lecció de cures esmaltats remarcables. Usa molt de matèries translúcides

Maria Freser — Ballarines

i aconseguix donar la impressió d'un perfecte coneixedor de la tècnica, a la qual presta l'allicient d'uns bons models.

Albert Ràfols

A la Sala Barcino, Albert Ràfols exposa una vintena d'olis discrets, exponents d'un paisatgista fresc, estimulat per l'abordatge d'adquisicions difícils.

Moltes de les obres exposades donen a entendre que el pintor sent la pruija de la superació i el desig de fertilitzar la seva pintura. Usa unes maneres molts eloqüents i en gairebé tots els casos excel·leix en una simplicitat de llum i de color que fa de la seva exhibició un bon conjunt que és de creure que intensificarà en manifestacions futures.

ENRIC F. GUAL

Julián Castedo

Fou cap allà als acabaments de la Gran Guerra que coneguérem Julián Castedo. Arribat de poc a Barcelona, la seva activitat de pintor, que comparteix sense grans entrebancs amb la seva professió burocràtica, el portà a fer-se soci del Círcol Artístic. A la classe de dibuix del natural que manté aquesta entitat i que per aquells temps era una cosa força més divertida i animada del que és ara, Castedo es trobà amb Serra, Santasusagna, Capmany, Rebull i molts d'altres que aviat esdevingueren amics d'aquell foraster que venia de terres endintre, amb una simpatia inacabable i una pintura que poc tenia a veure amb la que era llavors, i és encara, a desgrat de tots els ultraistes que hi van sortint en grups successius i sorollosos que s'escarrassen debades per modificar-la, la més característica del seu país.

Aquella pintura de Castedo era ben lluny, certament de l'anquilosament museístic-literatúresc en què del segle passat ençà vivoteja el sector principal de la pintura ibèrica no catalana, art sense suc ni bruc, carregat de receptes i enfarfat per l'exemple dels grans mestres seguit només en allò que tenen d'extern, sense cap aprofundiment en llur esperit.

JOAN CORTES

(Continua a la pàgina següent)

Galeries d'Art

SYRA

PRESENTS D'ART I QUALITAT
BODES, FESTES ONOMÀTIQUES, BATEIGS, ETC

RAMIRO ARRUE

(Pintura i Esmalt)

MARIA FRESSER (dibuixos)

CHARLOTTE BRAND (Aquarelles)

Diputació, 262 Telèfon 18710

BUSQUETS

MOBLES

OBJECES D'ART I DE FANTASIA

CLOTILDE P. FIBLA

(pintures i escultures)

Passeig de Gràcia, 36

SALA PARÉS

EXPOSICIO I VENDA
D'ANTIGUITATS

FELIU ELIAS

(pintura)

SALA GASPAR

Consell de Cent, 323
(entre Rambla de Catalunya i Balma)

MARCS - GRAVATS - MIRALLS I MOTLLURES

I. MEIFREN

(pintura)

La Pinacoteca

MARCS I GRAVATS

LAPORTA ASTORI

(pintura)

Passeig de Gràcia, 34

SALA BARCINO

V. GARCIA SIMON

MARCS, GRAVATS, MOTLLURES

RÀFOLS

(pintura)

Passeig de Gràcia, 19. Tel. 15677

MUSÉE D'ORIENT

RBLA. CATALUNYA, 14 - TEL. 19846

EXPOSICIO DEL PINTOR

ANTONIO PIETRONI

DESPRES DE L'EXPOSICIO D'IMATERIA RELIGIOSA (*)

L'escultor Damià Campeny

Per posar el punt final a aquests articles sobre l'exposició d'imateria religiosa suara clausurada, i completar l'esquemàtica descripció que d'ella férem en articles anteriors, esmentarem les obres de l'escultor Damià Campeny, home poc recordat i un dels més interessants artistes entre els nombrosíssims escultors que a Catalunya treballaren al segle passat.

i pel desenvolupament del seu art, a unes reflexions que no voldríem deixar de dir.

Amadeu va ésser pel seu art seguidor de les tradicions artístiques espanyoles i més concretament de les tradicions levantines. Un realista arrelat en les tradicions del més dolç i flonjo dels realismes espanyols que treballa en un moment en el qual aquesta tradició comença a trobar-se ofegada per la continuada introducció, cada vegada més forta i sostinguda, dels corrents artístics francesos i italians, que actuen ja en el popular — el camp de l'Amadeu —. Tot el que és dit «rococó» somogut ja aleshores pels corrents pre-romàntics, enllaçats a la Península amb les deixes de les velles tradicions barroques.

Amadeu, per la seva llunyania dels auctis artístics, per les seves limitacions tècniques i també segurament per condicions personals, es recolza en aquesta tradició no seguint les inquietuds del seu temps, o seguint-les de lluny, de tan lluny...

I quan Campeny era artista adscrit al més rígid anhel neoclàssic, continua treballant les seves pintoresques figuretes de pesebre i els seus sants manta vegada llepissosament dolços, els núvols de pastisseria i els angelets devots.

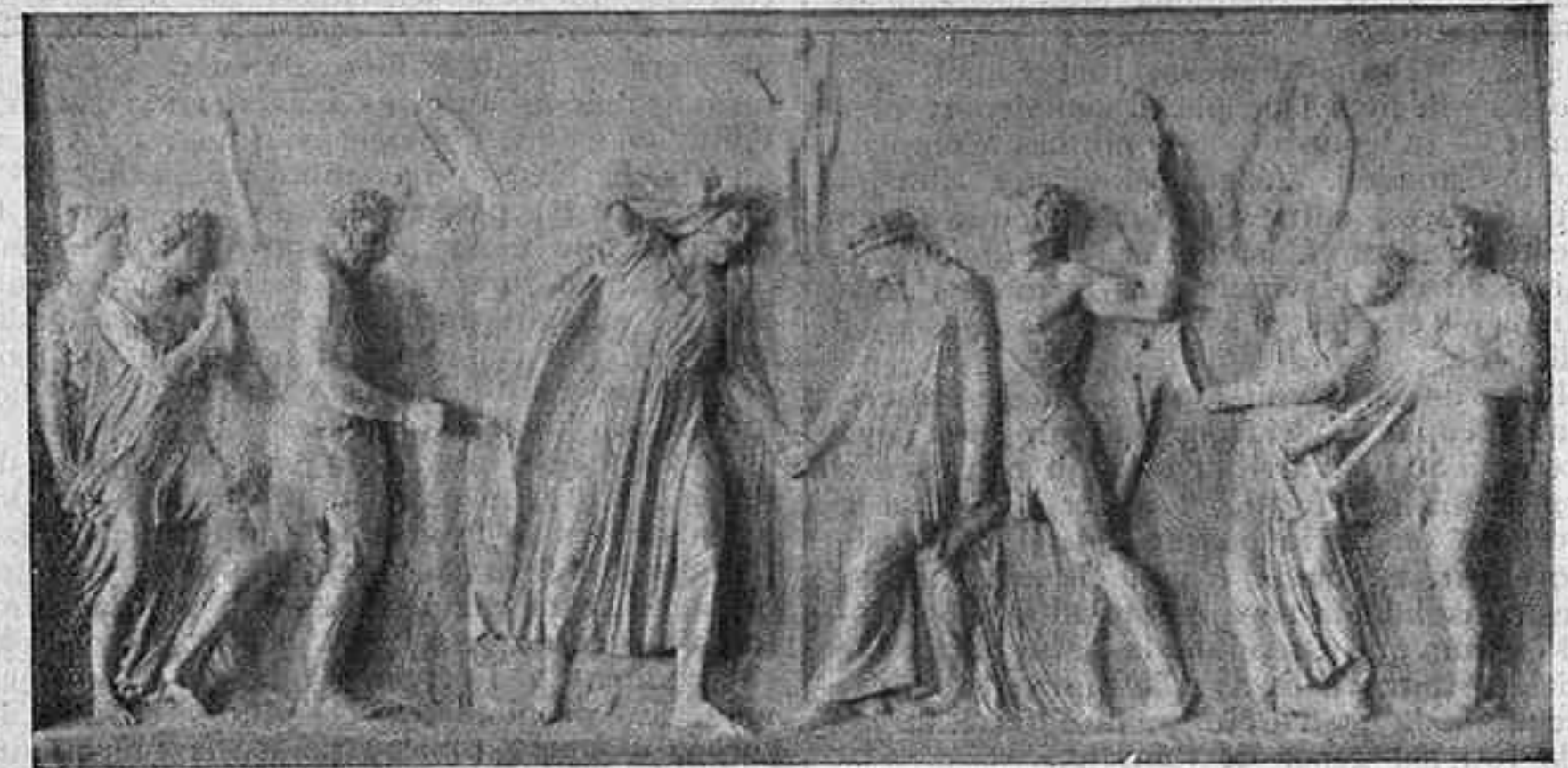
Campeny, com abans diguérem, treballava aleshores dins el corrent neoclàssic, amb materials nobles i amb nobles i clàssiques proporcions. El seu amic era l'italià Canova i l'art que importà a Catalunya quan s'establí a Barcelona com a professor de l'Escola, fou com el que arreu en aquell moment era en privadesa.

Campeny en la seva posició vital és en parió del seu company de professorat, el gravador Planas — valencià de naixença, pensionat com Campeny per la Junta de Comerç i professor a l'Escola; home massa oblidat —; tots dos començaren amb un impuls inicial semblant, assoliren semblant alçària i tingueren, en el terreny purament artístic, una igual fi. Planas anà a París — l'escola de gravadors del XVIII per antono-

Campeny — Lucrècia (Cambra Oficial de Comerç, Barcelona)

Cal recordar ara la seva llarga estada a Roma, primer com a pensionat per la Junta de Comerç i després per haver estat afavorit per l'Academia de San Fernando de Madrid amb una de les pensions que concedí el rei Carles IV. Cal fer-ho també de la seva amistat amb l'escultor Canova i la seva filiació en el grup d'escultors neoclàssics. Sense oblidar això, passem a recordar — ja que ara és més difícil de veure-les — les obres que

Campeny — Sacrifici de Callirrhé (Academia San Fernando, Madrid)

s'estatjaren ara fa poc al palau del comte de Güell.

Cal fer esment que hi havia en una vitrina unes figuretes de pesebre, petites obres a ell atribuïdes: la qual atribució en un article anterior rebutjàrem per creure-les de Ramon Amadeu.

El nostre més fort record — d'una de les obres impressionants d'aquesta exposició — és el del *Pas* que el Gremi de Revenedors va encarregar a Campeny i que aquest va terminar l'any 1817. També hi eren exposats els bocets per al dit *Pas*, finíssimes mostres en fang cuit dels baixos-relleus en bronze de les aules — on tota la finor es va perdre — i un bocet de la totalitat del grup amb variants prou importants i significatives.

La tècnica amb la qual va construir Campeny el seu *Pas* va ésser la tradicional. Les figures, amb els caps i les mans de talla acolorida i draps encollats i policromats cobrint i afugant les figures. Tot ell, però, projectat i obrat amb una gran pruija de grandiositat. Un gegantisme en els caps de forma clàssica i màscares expressadores d'un dolor contingut.

Cal dir, però, que el *Pas*, tot i la seva importància per la voluntat de superació de les formes tradicionals d'interpretar aquesta manifestació de la religiositat popular, segons una estètica nova expressada en formes allunyades de les purament realistes de missatge barroca que la tradició exigia, és obra mancada per no tenir de reeixit més que un punt de vista: el de l'esquerra. El costat dret no té de visible més que la pedra del sepulcre. Potser és cosa volguda; cal posar atenció en la variació que sofrí el projecte primitiu, menys heriàtic que la realització definitiva. Car en aquell la figura davantera quedà en flexió i en aquest es manté rígida i alta. Potser la nuesa d'un dels dos costats del *Pas* és volguda; tanmateix no és cosa reeixida.

Ara bé, l'important és constatar com tot i treballar amb una tècnica tradicional, i en un tema i en un gènere no menys tradicional, Campeny va sobrepassar-los amb la seva voluntat de cercar nous efectes gràcies a fórmules escultòriques noves.

Aquests dos artistes, dels quals hem tractat darrerament i amb més extensió que els altres que varen veure's representats en aquesta exposició — Amadeu i Campeny —, ens donen lloc per la seva posició artística

màsia —; Campeny anà a Roma a estudiar el que era la tradició clàssica... Tots dos portaren a Catalunya en les arts que coneixien els corrents del seu moment.

Llur fi artística fou semblant. Campeny — els seus biògrafs ho diuen clarament — molt abans de morir deixà de produir. Restà com un fòssil a l'Escola de Lotja, corregint els treballs dels seus deixebles i ensenyant-los el que anys abans havia après a Roma. Ell, tanmateix, ho anava oblidant. Feia de burges barceloní; feia negocis; aconseguí vendre a la Junta de Comerç, i per una pensió, els seus treballs. Com si estigués mort, com si s'hagués suïcidat, no produïa res.

Planas, que feia a París finíssims gravats — el retrat del duc d'Alba, per exemple —, i que continuà treballant amb acurament semblant; i semblant bon gust, en els seus primers temps de la seva estada aquí, va perdre després la refinada tècnica apresca a París, i tornà a fer estampes devotes amb un burilat tan rústec com el dels altres gravadors indígenes. Un dia es suïcidà. Potser va ésser un suïcidat produït per «la malenconia», com deia el seu primer biògraf; qui sap si era ja mal del segle; però si en aquells dies darrers de la seva vida haguessin aconseguit de copsar la distància que existia entre els seus gravats de París i els darrers de Barcelona, diríem que la seva mort l'havia produïda la desoladora constatació del seu total esgotament.

Tots dos morts artísticament a Barcelona, després d'una estada de no massa anys. Ofegats pel medi? Tots dos foren els primers representants d'aquesta voluntat de re-creació d'una escola artística que a Barcelona existeix de segle i mig ençà, i que per raons varies — que un dia o altre esperem estudiar — no ha assolit encara expressió amb prou i total individualitat. No ha arribat a produir-se plenament com a escola.

XAVIER DE SALAS

(*) Vegi's MIRADOR, núms. 358 i 361.

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)

—No et tombis així, que es pensaran que vull girar a l'esquerra!

(Weekly Telegraph)

Julián Castedo

(Ve de la pàgina 7)

Era ben distant, així mateix, del superficial revolucionarisme que conreaven quatre galifardeus atabalats amb les notícies que sobre la pintura moderna francesa els havia donat des de les planes de la revista *España* el crític Juan de la Encina. El que feia Castedo, si amb algú es podia emparentar era, amb totes les diferències que calia tenir en compte, amb Joaquim Sunyer, una de les admiracions del jove pintor de llavors. No era, però, una influència directa, sinó alguna cosa que venia de més lluny; aquella concepció de les masses i dels volums del jove Castedo, que els acusava energic en angles i línies precisos i exactes, tenia molt de cèzanniana. Al damunt d'aquest trvat, un color exiut i sobri i una llum crua que esquivava veladures

Castedo, Sisquella, Cortès i Serra (1920)

i entenedriments, filiava Castedo a la raça dels més bons i més dignes representants de la pintura castellana.

Fou aquest el Castedo que vàrem conèixer i fou amb ell que ens va unir una amistat que ni el temps ni les circumstàncies no han afuixat. Després, cap allà 1920, Castedo logà un taller al carrer de Sant Benet, vora el mercat de Gràcia. Un taller no pas massa sumptuós, però acabat de fer i amb una humitat que feia sortir bolets als pinzells, estovava els llibres que s'hi guardaven i maculava papers i teles de tristíssima manera. Una estufa de serradures a l'hivern no arribava a entretenir l'atmosfera d'aquell sota-teulada ni les finestres obertes de bat a bat a l'estiu podien rebaixar-ne la xafogor. En aquell taller concorrien aquells *evolucionistes* que hem vist, després, com avançaven i com el seu talent donava magnífica corroboració a les seves promeses. Serra i Sisquella eren els que hi treballaven més. Els escultors Viladomat, Granyer, Rebull i Fenosa, Just Cabot, que llavors es dedicava de ple al seu deport més estimat — la lectura —, els pintors Mompou, Pruna, Canadell, Vèguez, el vidrier Elias, i molts d'altres, entre els quals el que signa aquestes ratlles. Castedo era *evolucionista*, també; ell era el vincle més ferm de l'un a l'altre i ell era per a tots exemple de seny i cordialitat.

Al cap de set o vuit anys, Castedo era cridat altre cop a Madrid per ascendir en la seva carrera. Tot just arribat allà, ja començà a fer gestions per tornar a Barcelona. Era a Barcelona on havia passat el bo i millor de la joventut, on havia trobat els seus amics, on es consolidà la seva personalitat i on trobà l'estima que mereixia la seva obra. De Madrid estant, realitzava de tant en tant exposicions a la nostra ciutat, la darrera de les quals fou pel gener de l'any 35.

El pintor Castedo torna a estar entre nosaltres, ja, ara, per qui sap quants anys; potser per sempre més. Dissabte que ve inaugura una exposició a la Sala Esteva. Castedo, pintor de raça, ascètic i concis, apartat de boniques i enemic de deliquescències, ens ensenyà una col·lecció de paisatges castellans, contrastant amb els quals hi haurà, també, algun assumpte del nostre port.

Ben mirat, però, això més aviat sembla una presentació i, en tractar-se de Castedo, no cal. Les persones de més lluc de casa nostra — entre les quals ens permetem comptar-hi els lectors de MIRADOR — ja saben prou qui és. El nostre intent era donar-li una benvinguda. Vagin, doncs, com a tal aquestes mal engiponades ratlles.

JOAN CORTES

EL JUBILEU DE L'AGA KHAN

L'home que es pesa amb or

Cada any es descabdella una cerimònia estranya en un recó de món: un home és pesat amb or! I aquest home és ben conegut a França, se'l veu sovint a les curses de Longchamp i d'Auteuil, se'l pot observar a la platja de Deauville i al hall d'un gran hotel de París. Aquest home es posa sobre el plat d'una enorme balança els pesos de la qual són d'or massís, i com que pesa un centenar de quilos, són un centenar de quilos d'or el que cal posar a l'altre plat. Al preu al qual el Banc de França lliura actualment els lingots d'or, allò fa 1.782.000 francs. Aquest home és l'Aga Khan, que ha celebrat fa poc el seu seixantè aniversari, i això ha estat ocasió de grans festes a Bombay, on es celebra la cerimònia de la pesada amb or i on l'Aga Khan és venerat com un déu vivent.

EL DÉU VIVENT

En un dels seus llibres de viatge, Maurice Barrès conta que un dia va trobar a Síria un grup d'hommes que s'inclinaven davant el retrat d'un home que no li semblava desconegut. S'hi acostà i exclamà:

— Però si és l'Aga Khan de l'Hotel Ritz! L'he vist d'allò més sovint a les curses de París. Esteu ben segur que és un déu?

L'iman respongué, sense torbar-se:

— Per què no pot anar a París, si li ve de gust? Per què un déu no pot ésser aficionat a les curses?

En efecte, per a milions de persones, l'Aga Khan és un déu, encara que aquest senyor una mica corpulent, sempre molt ben vestit, tal com els parisencs el coneixen, no tingui pas un aire particularment diví.

No passa pas el mateix amb els ismailites i els khojas, els seus fidels. Sobretot per als darrers, que celebren la cerimònia ja esmentada. Llur veneració arriba fins al punt d'atribuir un valor miraculós a l'aigua en la qual l'Aga Khan pren un bany solemne. Per això fa posen en flasconets que són tramesos per tot on hi ha grups d'adherits a aquesta secta. El flascó d'aquesta aigua beneïta que porta la sort i la curació, es ven al preu de cinc dòlars. És aquest un dels ingressos de l'Aga Khan, que és un dels homes més rics de la terra.

Com a cap espiritual de les dues sectes dels ismailites i dels khojas, té dret a unes taxes regulars que representen per als primers un dos per cent de llurs ingressos anuals i per als darrers arriben fins al deu per cent. A més a més d'aquestes contribucions, l'Aga Khan en cobra d'altres, mitjançant els seus agents. En ocasió dels matrimonis, bateigs i enterraments, percep una taxa especial, de manera que cada any ingressa una bona quantitat en la seva tresoreria. Encara que mai no s'hagin publicat revelacions oficials, s'estima, pel cap més baix, en vuit milions de francs, però d'altres estimacions la fan arribar a quinze milions.

Es cert que una gran part dels diners de l'Aga Khan van a parar als fons de socors per als casos de fam, epidèmia i inundacions, flagells freqüents a l'Índia; però de totes maneres resta per a l'Aga Khan una suma força elevada, que ell ve a gastar gairebé exclusivament a Europa. Tothom sap la seva vida. És propietari dels millors cavalls de cursa, els seus estables representen uns quants milions; els seus colors triomfen sovint a Auteuil i a Eppom.

Com tots els orientals, té una afició pronunciada per les pedres precioses. La seva col·lecció de robins, que només és sobrepasada per la del Nizam de Haiderabad, la més rica de tots els prínceps de les Índies, és evaluada pel major Fitzpatrick en 250 milions de francs. L'Aga Khan va heretar del seu pare una gran fortuna, i la té tan ben col·locada, que els interessos i els seus ingressos regulars li permeten una vida fastuosa de la qual poden donar fe el parisencs i els habituals de les estacions balnearies i de les platges de moda.

ELS FIDELS DE L'AGA KHAN

Vuitanta milions de musulmans veuen en

ell llur cap espiritual i polític i adhuc llur déu. Aquests fidels pertanyen a la branca xiïta de l'Islam, que només reconeixen els descendents d'Ali, el gendre de Mahoma, com imans. L'Aga Khan és en línia directa el quaranta-setè descendent del matrimoni de Fátima, filla del profeta, amb Ali, i representa per tant la més alta autoritat religiosa per als ismailites i els khojas, nom aquest que té un significat lúgubre, car vol dir assas-

L'Aga Khan i la seva muller

si. En efecte, durant els segles precedents, eren coneguts com particularment fervents i decantats a l'homicidi, però després s'han tornat una secta tranquil·la que es distingeix dels altres musulmans perquè fan llur ro-

Dones khojas, súbdits de l'Aga Khan, a la cerimònia de Bombay

miatge a l'Aga Hall de Bombay i no a la Meca. Una vegada l'any poden veure llur déu en persona, en l'ocasió de les grans festes i cerimònies sorprenents.

Sir Aga Sultà Mohamed Xa Aga Khan, com és el seu nom complet, assumí la seva alta funció a l'edat de vuit anys, a la mort prematura del seu pare. De primer fou educat a l'Índia, després al cèlebre col·legi d'Etton i a la Universitat de Cambridge. Malgrat l'atmosfera de Mil i Una Nits que el rodeja, és un factor molt important de la política anglesa. Vuitanta milions d'adherits li asseguren una influència amb la qual Anglaterra ha de comptar. Per això li ha donat el

títol d'Altesa i el dret a onze canonades quan el seu vaixell entra en un port anglès. És l'únic príncep de l'Índia al qual s'ha conferit aquest honor, i això que no posseeix cap territori.

Però a Anglaterra no poden saber-li greu aquests favors. L'Aga Khan ha estat sempre un amic sincer del govern anglès i li ha fet serveis inestimables. Quan, en 1914, el sultà i califa de Constantinoble proclamà, a petició dels alemanys, la guerra santa contra els infidels, l'Aga Khan llançà un manifest als seus fidels, en el qual els explicava que Anglaterra i França eren amics de l'Islam i els ordenava de no fer cas de la crida del califa. Més tard, acabada la guerra, impedí que els musulmans de l'Índia es sumessin al moviment de la «resistència passiva», proclamat per Gandhi; així va fer impossible la formació d'un front comú d'hindús i musulmans contra l'administració anglesa.

L'Aga Khan, no obstant, es preocupa dels interessos dels indígenes. Ja hem dit que destinava fortes sumes a beneficència. Des d'alguns anys ençà, sacrifica grans quantitats per a la creació d'una indústria cinematogràfica a l'Índia, a fi de reemplaçar la producció americana i europea, que ell jutja contrària a les necessitats del país. A no tardar gaire, la producció índia bastarà i la importació de films americans i europeus serà reduïdíssima.

«SI JO FOS DICTADOR!»

L'Aga Khan és un esperit modern. Fa temps ja que proclamà la seva fe en l'emancipació de la dona musulmana. Ha condemnat la separació de les dones que les manté en un estat d'ignorància i d'inferioritat, i sosté que ni el Coran en parla, ni els primers segles de l'era musulmana la coneueren. Lluita per l'abolició dels prejudicis de races i de castes.

En 1930, era el cap de la delegació índia a la Conferència de la Taula Rodona, a Londres; amb el mateix caràcter pren part a la Conferència del Desarmament i és delegat permanent de l'Índia a la Societat de les Nacions, on diverses vegades ha pres la paraula.

En 1931, va fer un discurs curiós pel mirócron de la B. B. C. de Londres, amb el títol: *Si jo fos dictador del món*. Preconitzà la millora de les relacions entre l'Orient i l'Occident. Cada estudiant europeu hauria

d'aprendre una llengua oriental i cada estudiant oriental una d'europea. Es pronuncia en favor d'un canvi de fronteres, basat en la llengua i la civilització comunes, per bé que això no pogués ésser vist amb simpatia pel govern anglès, car implicava la unió d'Àustria i Alemanya. Demanà la substitució de la Societat de les Nacions per un Parlament universal i l'extensió de la instrucció fins a l'edat de divuit anys.

UNA REVOLTA

De totes maneres, els darrers anys ha minvat una mica la influència de l'Aga Khan. Els intel·lectuals de la secta dels khojas li discuteixen el seu caràcter diví, i la seva resistència contra el moviment de Gandhi li ha alienat les simpaties d'una part dels seus adherits que simpatitzen amb les idees del Mahatma. A més a més, el seu matrimoni amb la francesa Andrée Carron, dependenta de París, provocà objeccions que li costà una mica aplanar afirmant que el Coran justifica el matrimoni amb una dona europea, mentre cregui en el *Llibre*, sense insistir massa sobre quin llibre es tractava, si la Bíblia o el Coran, car la seva dona, la «Begum», ha conservat la fe catòlica.

Així mateix, se li feia retret de la seva vida luxosa a Europa. És clar que això era sabut des de molts anys ha, però no s'hi havia fixat ningú mentre no hi ha hagut divergències polítiques. Aquesta situació ha canviat. Un banquet monstre de 15.000 coberts, ofert als massa zelosos, només els ha calmat provisionalment.

Avui, l'Aga Khan ja no és el cap polític indiscutit dels musulmans de l'Índia, però encara hi ha prou milions d'aquests que el segueixen cegament i encara fa un servei a Anglaterra.

RENÉ PAX

(Copyright Opera Mundí).

POLEMICA

Lumière i Marey

(Ve de la pàgina 4)

Els diccionaris de primers de segle, en l'article *Cinematografia*, diuen *Vegís Cronofotografia*, i el cinematògraf no és més que un aparell cronofotogràfic llançat sota aquell nom pels germans Lumière. De totes maneres, hi ha qui nega a aquests també la paternitat del nom, car ja l'havia usat Léon Bouly en una patent demanada en desembre de 1893 i que li fou atorgada tres mesos després. Sembla que els aparells de Bouly es conserven encara al Conservatori d'Arts i Oficis.

***

Dèmeny morí pobre i la seva vídua fou desnonada del pis per no poder pagar el lloguer. Emile Reynaud i Henri Joly no es moriren de gana gràcies a la protecció d'alguns amics. Georges Méliès, creador dels primers estudis, els primers aparells i els primers trucs, hagué de posar una petita confiteria per poder viure. Marey morí als setanta-quatre anys, autor de múltiples treballs i acadèmic de la de Medicina i de la de Ciències, però fou enterrat sense honors ni discursos.

Els Establiments Lumière i Jouglà Reunints tenen un capital de 41.700.000 francs.

Entorn de «La Kermesse heroica»

La Kermesse heroica, film de Jacques Feyder, realitzat per una casa alemanya, la Tobis, s'ha endut el Gran Premi del Cinema francès. Amb rares excepcions, la premsa francesa l'ha elogiat sense regateig. No ha pas passat el mateix amb la premsa belga i

Françoise Rosay en «La Kermesse heroica»

holandesa, que no ha vist de gust la forma humorística amb què era tractada l'ocupació del país per les tropes espanyoles.

Feyder ha declarat en un interviu — i, a més a més, el film debuta amb un advertiment semblant —, que no es tracta pas d'un film històric, sinó d'una pura fantasia, d'una farsa.

Però no li ha servit de res. Hi ha hagut manifestacions i tumults que han obligat a suspendre la projecció del film en algunes localitats belgues, malgrat que el burgmestre d'Anvers i el president de la Cambra Sindical del Film hagin recomanat serenitat i esperit objectiu.

De Telegraaf, d'Amsterdam, diu que si Feyder ha volgut fer una farsa, podia exercir el seu humor sobre un altre país (els holandesos i els flamencs son afins ètnicament). «Què diria M. Max, l'Il·lustre alcalde de Brussel·les, si veés un film titulat *1830*, en el qual les brussel·leses prodiguessin llur cor i altres coses als oficials de l'exèrcit holandès? Què diria el senyor prefecte de policia de París d'un film on les parisenses de 1815 s'afanyessin a compartir el llit amb els oficials de l'exèrcit prussià? Què diria l'alcalde d'Essen en veure un film representant l'ocupació del Ruhr i on les alemanyes s'estremessin d'alegria de poder acotxar-se amb oficials i funcionaris francesos?» El diari d'Amsterdam ja troba sospitosos que en les fotos de l'estrena del film a Berlín, es veïés Goebbels rient al costat de Mme. Françoise-Poncet, muller de l'ambaixador de França. Això li prova la manca de tacte dels alemanys, «mals diplomàtics incorregibles, incapaces de posarse en el lloc d'un altre poble».

Emmanuel Berl, des de *Marianne*, tot trobant magnífic el film, hi descobreix traces de propaganda hitleriana.

Un altre diari holandès, el *Nieuwe Rotterdamse Courant*, potser és el que posa el dit a la llaga dient: «No estarem, per casualment, davant una càbala política sàviament muntada? No direm que aquest film sigui una obra mestra d'humor fi, però no seria menys injust d'acusar Feyder de mancar d'humor. El seu film és divertit i, en la nostra opinió, fins quan ens xoca, més val fer bona cara a la mala sort; si no, hom s'exposaria a fer més el ridícul que els marits i regidors de la bona ciutat de Boom.»

conserva su actividad en el trabajo

evitando, ante todo, que las acumulaciones de residuos tóxicos mermen sus energías vitales con los continuos achaques y molestias artríticas. Destruya esos venenos tomando constantemente el Urodonal, y conservará las fuerzas físicas y una mayor aptitud en sus facultades intelectuales que le permitirá atender a sus ocupaciones con toda prontitud

URODONAL
protege el organismo
porque disuelve el ácido úrico

EL DOLOR ENVELLEIX

El menor sofriment es reflecteix en el rostre. I el dolor hi marca les seves petjades, desfigurant la cara més jovenívola i fent-la semblar més vella. Afortunadament, per alliberar-nos de tots els dolors, de cap, de queixal, neuràlgies, etc., existeix la **CAFIASPIRINA**. Una o dues tauletes basten per acabar en pocs moments amb el sofriment i retornar-nos el benestar i l'optimisme.

Cafiaspirina

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA, 45
BARCELONA

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655